

ગીતસંગ્રહ

卐

પ્રકાશક
અરેતર એજ્યુકેશન સોસાયટી
આણંદ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૯૧૧ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ઝીતસંગર

વિષય ૫- : ૯૨૧

સ્વ. અબ્બાસ કાળીદાસ પટેલ સ્મારક

ગીતસંગ્રહ

સંગ્રાહક
શ્રીતારામ નથુભાઈ

પ્રકાશક
અરોતર બોનથુકેશન સોસાયટી
અમદાવાદ

પ્રથમ આદિતિ : પ્રત ૧૦૦૦ : ૧૯૮૩

બીજી આદિતિ : પ્રત ૨૦૦૦ : ૧૯૮૪

ત્રીજી આદિતિ : પ્રત ૨૫૦૦ : ૧૯૮૫

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ સંગ્રહ
૧૯૮૬

કિસ્મત ૦-૨-૦

પોસ્ટેજ એક આનો વધારે

અન્યત્ર ૦-૨-૬

મુદ્રણસ્થાન : ચરોતર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ : લીમડી બજાર : આણંદ

મુદ્રક : ત્રિભુવનદાસ કીર્તીભાઈ પટેલ

વિજ્ઞાપન

કવિશ્રી ન્હાનાલાલ સાચું જ કહે છે કે “ગુર્જર સુન્દરીના ગરબા ભરતખંડમાં અનુપમ છે, જમતભરમાં અનુપમ છે.” પહેલાં શરદની મીઠી ચાંદનીમાં અને વસન્તની શીળી જ્યોત્સ્નામાં ગામડાંનાં નરનાર ગરબા અને રાસથી ખેતીનો થાક ઉતારતાં અને જીવનનો લ્હાવ લેતાં. જીવનસંગ્રામની મુસીબતો તે વખતે આજના જેવી નહોતી અને પ્રજામાં ઉત્સાહ હતો એટલે ગરબા અને રાસ આપો-આપ પ્રજાજીવનમાં ઓતપ્રેત થઈ ગયા હતા.

પણ આજે શું? આજે જીવનની દાડમારીઓ વધી છે, સ્ત્રીઓનાં શરીર અનેક કારણોને લીધે દુર્બળ બન્યાં છે, પુરુષોના શરીરમાં પહેલાંના જેટલી તાકાત રહી નથી અને પ્રજાજીવન અનેક ચિન્તા-ઓથી ગૂંજળાઈ જતું દેખાય છે. પ્રજામાં પહેલાંના જેવો ઉત્સાહ નથી તેથી વિનોદ પ્રવિરોધો વિસારે પડતા ગયા છે. પરિણામે કવિ ખજરદાર કહે છે તેમ “આપણા ગરબાઓની હૈયા હલાવણી હીંચ તથા આપણા રાસડાઓની તાલભર છલંગો બૂલાતી અને નિર્માલ્ય થતી મઠ, આપણું કંઈસ્થ સાહિત્ય, આપણી અનુભવરસિક લોકકથા, આપણાં ગૃહભાવકૃણાં લોકગીત વગેરે ધીરે ધીરે અદૃશ્ય થતું ચાલ્યું.”

સમાજની સંસ્કૃતિ બચવાનું અને સાચવવાનું એક સાધન તેનું કંઈસ્થ સાહિત્ય છે. એ સાહિત્ય ચાંદનીમાં વારતહેવારે અને ખાસ કરીને નવરાત્રિમાં ગવાતા ગરબા અને રાસથી આજ સુધી ગુજરાતમાં સચવાઈ રહ્યું પણ ચિન્તાઓ વધવાને લીધે એ વિનોદ-પ્રસંગો પ્રજાજીવનમાં ઓછ થતા ગયા અને તેથી એ કંઈસ્થ સાહિત્ય પણ વિસરાતું ચાલ્યું.

હિન્દમાં નવયુગની ઉંચા ઊંચી છે એટલે હવે પ્રજાના મૃતપ્રાય થયેલા એ વિનોદપ્રસંગો સજીવન કરવાના પ્રયત્નો સ્થળે સ્થળે થઈ

રહ્યા છે. એ નૂતન દિનને અનુકૂળ થાય ત્હેવા મરના અને રાસ પ્રબળજીવનમાં ફરીથી પોતાનું સ્થાન લઇ દિનના ભાવી જીવનને રક્ષણ કરે અને હુમ્મ થતા નિર્દોષ વિનોદ અને સંજીત પ્રસંગો પાછા સજીવન થાય એ હેતુથી સ્ત્રીઓને ઉપયોગી આ વિવિધ રંગી ગીતસંગ્રહ સ્વ. અંબાલાલ કાળીદાસ પટેલ સ્મારક ફંડમાંથી પ્રકટ કરવામાં આવ્યો છે.

આપણું હાલનું કૌટુંબિક જીવન દુઃખમય થઇ પડ્યું છે! સાસુ અને વડુ વચ્ચે, નણ્દ અને બોબાઇ વચ્ચે સામાન્ય રીતે ઈર્ષ્યાએ ધર પાડ્યું છે! સંકુચિત વૃત્તિને પરિણામે ઉદ્ભવતો આવા અભાવ જોઇએ થઇ કુટુંબજીવનમાં ધડીએ ધડીએ થતા સ્વાર્થજી માટે પરસ્પર માન અને પ્રેમની વૃત્તિ ઉદ્ભવે એવાં ગીતોને સંગ્રહમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. રસથી જલકતાં, નિર્દોષ મસ્તીથી ઉભરાતાં, સાદાધથી આપતાં અને ગ્રામ્યજીવનનો સુંદર અનુભવ કરાવતાં બૂના કવિઓનાં ગોપીગીતોને પણ અન્દર સ્થાન મળ્યું છે. એ દિશામાં થયેલા નવા પ્રયત્નોને પણ વિસરવામાં આવ્યા નથી.

‘ગીતસંગ્રહ’ની બીજી આવૃત્તિ ગઇ સાલ પ્રકટ કરવામાં આવી હતી પણ હુંક મુદતમાં જ તે ખપી ગઇ એટલે આ વર્ષ ત્હેમાં સુધારા વધારા કરેલી આ ત્રીજી આવૃત્તિ પ્રકટ કરવામાં આવે છે.

જે જે કવિઓનાં ગીત આ સંગ્રહમાં પ્રકટ કરવામાં આવ્યાં છે તે સફુનો આભાર માનવાની આ તક લઉં છું. જે જે પુસ્તકોમાંથી એ કાળે પસન્દ કરવામાં આવ્યાં છે તે તે પુસ્તકનાં નામ પણ લેખક સાથે આપવામાં આવ્યાં છે. જોડણી બનતા સુધી જે તે લેખકની કાયમ રાખવામાં આવી છે.

ચરેતર એન્કપુલ્કન સોસાયટી, | આરાજીવંદ નરસિંહલાલ પટેલ
આણ્ડ, વાચનદાદશી, ૧૯૮૫ | મંત્રી

અનુક્રમણિકા

૧ સખીઓને સંબોધન	ન્હાનાલાલ	૧
૨ રાસમંદિરે	રાવચુરા	૩
૩ રાસ	ખજરદાર	૪
૪ સખીને આમંત્રણ	મણિશંકર ભટ્ટ	૫
૫ જળ ભરવાને આલો રે	રામમોહનરાય	૬
૬ મહાદેવજીનો મરખો		૮
૭ સાત સમુદ્રની વાંધે ઝોળા રે કાપી	નરસિંહ મહેતા	૯

૮ હારે દાણુ માગે	નરસિંહ મહેતા	૯
૯ પ્રણય-કસક		૧૦
૧૦ હરિ વેણુ વાલ છે	મુળદાસ	૧૧
૧૧ મારા પ્રભુજીને પાંચસે પાંકડાં		૧૨
૧૨ આ શો રૂડો અંસી બટનો ચાક		૧૪
૧૩ મોહન માયા લગાડી		૧૫
૧૪ ગેડી દડે		૧૬
૧૫ મોખી અને દાણી વચ્ચે ઝગડો	રૂઝનાથ	૧૭
૧૬ ધન્ય આબની ધડી રળિયામણી	નરસિંહ મહેતા	૧૮
૧૭ દળ દાત્ત્યં ને વાદળ ઉમથ્યાં	"	૨૦
૧૮ આજ્ઞાભર્યાં અમે અપ્રિયાં		૨૦
૧૯ વાંસલડી	ખોડો ભક્ત	૨૧
૨૦ વાંસળી	દયારામ	૨૨
૨૧ વેરણુ વાંસલડી		૨૩
૨૨ અંસીની ધૂન	શ્રી. દીપકબા દેસાઈ	૨૪
૨૩ નહિ જાઉં રે જમુના જળ બરવા		૨૫
૨૪ સ્યામ રંજ સમીધે ન જાતું	દયારામ	૨૫
૨૫ હારે સખી! દોઢો ડેસરિએ	ઋષિરાજ	૨૬
૨૬ ફૂવાના કાંઠે	ખબરદાર	૨૭
૨૭ મુજ આમડે	રાત્નચુર	૨૮
૨૮ ઓધવજીનો સંદેસ	રઘુનાથ	૨૯
૨૯ જોળી ફોડી	વલ્લભ	૩૦
૩૦ મીરાંશયુગાર	મીરાંબાઈ	૩૧
૩૧ ઢીલી અરજ કરે મીરાં રાંકડી રે	"	૩૨
૩૨ રમઝમતી રમવા નીસરી		૩૩
૩૩ નથની ખોવાઈ	નરસિંહ મહેતા	૩૪

૩૪ મૃદદેવીઓનું મંત્રસમીપ	નર્મદાશંકર	૩૫
૩૫ મહિડાં	ન્દાનાલાલ	૩૬
૩૬ ફૂલડાંકટોરી	"	૩૭
૩૭ સ્વપ્નાં	ન્દાનાલાલ	૩૮
૩૮ સંભારણી	"	૩૯
૩૯ જનની	બોટાદકર	૪૦
૪૦ સાસુ	"	૪૨
૪૧ વીરાનાં વારણી	ન્દાનાલાલ	૪૩
૪૨ હીંચકાની દોર	ત્રિભુવન બાસ	૪૪
૪૩ નીંદરભરી	ઝવેરચંદ મેઘાણી	૪૫
૪૪ ભાભી	બોટાદકર	૪૬
૪૫ વાલ્યમનાં વેણુ	"	૪૮
૪૬ મનામણી		૪૯
૪૭ સાયજાની મીડી શ્રીજ		૫૦
૪૮ તલવારનો વારસદાર	ઝવેરચંદ મેઘાણી	૫૧
૪૯ ચાંદલિયો		૫૩
૫૦ કુટુંબ વત્સલતા	ધીરજ	૫૪
૫૧ મેંદો રંમ લાગ્યો રે		૫૫
૫૨ રાતો રંમ	ઝવેરચંદ મેઘાણી	૫૭
૫૩ ફૂલની પાંખડી	લલિત	૫૮
૫૪ રામનામ	રાયચુરા	૬૦
૫૫ અસાહિલા રાજ	લલિત	૬૧
૫૬ પંદર તિથિઓ		૬૨
૫૭ પંદર તિથિઓ	જમ્નભારાજ	૬૪
૫૮ લાલજીના મહિના		૬૫
૫૯ નંદલાલના મહિના		૬૭

૬૦ એક ગુમલતું સ્વાર્પણ	૬૬
૬૧ જસમાની ગરબી	૭૧
૬૨ રાજરાણી	૭૫
૬૩ મહાકાળીનો ગરબો	૭૭
૬૪ જોગીરાજ	કેશવ હ. શેઠ ૭૭
૬૫ હુંડી	નરસિંહ મહેતા ૭૯
૬૬ તળાવડી	ત્રિભુવન વ્યાસ ૮૧
૬૭ વર્ષાનો રાસ	દેશળા પરમાર ૮૨
૬૮ શરદનો રાસ	સ્નેહરશ્મિ ૮૩
૬૯ કોયલડી	ખોટાદર ૮૪
૭૦ ચંદ્ર અને ધરણી	૮૬
૭૧ વનનાં આમનત્રણ	ન્હાનાલાલ ૮૭
૭૨ વાદળી ઘૂમે છે	ત્રિભુવન વ્યાસ ૮૯
૭૩ મોરલો	ન્હાનાલાલ ૮૯
૭૪ દેવાસુનાં	કેશવ હ. શેઠ ૯૦
૭૫ સેવાનાં સન્ત	રામચુરા ૯૧
૭૬ પહાડનાં ગાળો	કુલચંદલાલ ૯૨
૭૭ આજે ઉત્સવ રાખ્દેવનો	મંજુલાલ ૯૩
૭૮ ગુમરેખા	હંસરાજ ૯૪
૭૯ ધન્ય મારી ભારત ભૂમિ	૯૫
૮૦ મહેમાનોને સંબોધન	મણિશંકર ભટ્ટ ૯૬

ગીતસંગ્રહ

૧

સખીઓને સંબોધન

આવો આવોને સખીઓ ! આજ રસતાળી પાડી,
ઠાંઠ ગજવો આપણી ખેન ! આ ગુર્જરી વાડી.

હરિણી શી ચંચળ વાન, નાબુક ને નમણી,
ફૂલની કળી સમ સુકુમાર સૂરતની રમણી !

છબિ છટા ભરી, સોહાગ તપે મુખ, મુગ્ધઉરા,
શુભ વડોદરાની વેલ સરિખી ઓ ચતુરા !

ફૂટી ઠરેલ ભુદ્ધિ વિશાલ સુહમબુ ને શાણી,
મુજ અમદાવાદની ખેન ! ઘરરખુ ઓ ગૃહિણી !

નિજ ઉરના વિવિધ વિલાસરંગે રંગેલી,
મુંઝઈની મોહનરૂપ સખિ ! ઓ અલખેલી !

અમૃત શા મિઠું બોલ, પણ જાને અધુરી,
ઓ કેલિકલકંઠી નાર હાલારની મધુરી !

છે સુન્દર રસિક ઉદાર, સહુ ભગિની આવે,
ગુર્જર જનનીની જેહ કુંવરીઓ કહાવે.

જ્યાં સિંહલુ નિજ સન્તાન ધવરાવે બળે,
જ્યાં સાગર ઉછળે નીર મોતીની પાળે;

જ્યાં પ્રેમભક્તિનાં ગાન ભક્તજને ગાયાં,
જ્યાં સ્થળસ્થળમાં ઇતિહાસ શૂરના સોહાયા;

એ અફભુત દેશની બાળ, સ્મરીને વીર સતી,
સૌરાષ્ટ્ર તણી સન્નાર ! પધારો ભાવવતી,

તેજસ્વી, મદ્દોલન્ત, જલની લક્ષ્મી જશી,
આવોને કચ્છની કોડ ભરેલી યુવતિ ! હશી.

આવો આવોને સહિયર ! આજ રસટહુકે ગુંજે,
કંઈ ગજવો ગમતે ગીત નિજ ગુર્જરી કુંજે.

આ તમ કાળે ભરી છાબ ગીતનાં ફૂલડાંની,
લ્યો સત્કારો રસબાળ ! એટલી મહેમાની.

છે મુજ કુલની એ રીત, તાતે ચિખવી ભલી,
લ્યો, ચરણ ધરું છું જ્ઞેન, વીરની વીરપસલી.

૨

રાસમન્દિરે

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ,
રાસના વિલાસ અણૂભૂલ જો !

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ.

મન્દિર શણગાર્યું સ્નેહ ફૂલડે રે લોલ;
સુન્દર છે શબ્દ સુવાસ જો !

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ.

જુલે તોરણ સૂર તાલનાં રે લોલ;
અળકે માણિક્ય સમ ભાવ જો !

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ.

નીતિ કુંકુમ લયું આંગણું રે લોલ;
પૂરી રંગોળી સફળોધ જો !

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ.

આશાભરી મહારી ખેનડી રે લોલ;
આશાભર્યા મારા રાસ જો !

ખેનાં ! પધારો રાસમન્દિરે રે લોલ.

રાસ

(કુંજલડી હો ! સંદેશો અમારો)

ચાંદની રાત ને કેસરીઆ તારલા,
રાસે રમવા આવજો જ રે !
સરખી સમાણી સૌ સહીયર સાહેલીઓ
સાથે તેડી લાવજો જ રે ! ૧

આણી મેર પેલી મેર ગંગા ને જમના,
વચ્ચે વૃંદાવન ચોક છે જ રે;
ગોકુળ ને મથુરાં ને વ્રજ ને વૈકુંઠ,
આવ્યાં ચૌદે લોક છે જ રે. ૨

પગલે પગલે ઝળુકજો વીજળી,
ફૂલડાં ફૂટજો હાથમાં જ રે;
રાસે રમતાં ને ધ્રુમરી ધ્રુમતાં
તાળી પૂરજો સાથમાં જ રે ! ૩

નંદનવનથી મોંઘી છે ગુર્જરી
ગરબા ગરબી રાસથી જ રે;
ગુર્જરી કુંજ છે દેવોને દોહાલી
ગુર્જરી રાસના ઉલાસથી જ રે ! ૪

સારા સંસારના તાપથી તારવા
સુરના કુવારા ઉડાડજો જ રે;

કંઠે કલ્લોલતાં, હૈયાં હિયોળતાં,
રસની પરબ કંઈ માંડજો છ રે ! ૫

આલો લખ્યા કંઈ અક્ષર ઉકેલતાં
હાથમાં આવ્યા તારલા છ રે;
રસની રસીલી સૌ સજનીઓ આવજો,
કંઠે જૂઠાવજો એ હારલા છ રે ! ૬

આંદની રાત ને કેસરીઆ તારલા
રુમઝુમ રુમઝુમ ખેલજો છ રે;
ઉરને આંગણે ધમકે ધમકતાં
અદલ આનંદે રેલજો છ રે ! ૭

[રાસચન્દ્રિકા]

અરંદેશર ફેરામછ ખખરવાર

૪

સખીને આમંત્રણ

(લગ : મુજ અગજાને મોટી મીરાંત બાધ !)

આલો ને, સહિયર ! ઉત્તત જીવનજલ ઝીલવાને જઇએ રે !
પુણ્ય સલિલ અવગાહનથી, સખી ! અંતર પાવન થઇએ રે !
આલો ને, સહિયર૦

પ્રભુના જિરિથી અવતરે શાન્ત સદાશિવ નીરઃ
શમવે મનુકુલતાપને છાયા તરુવર વીર !

શીતલ સૌમ્ય સુધારસ, સુંદરી ! રેલી રહ્યો જઈ લઈએ રે !

ચાલો ને, સહિયર૦

સ્ફટિક વિશદ વરસી રહ્યા સુરસરિતાના ધોધ :

લલિત ડરી કલાન્તાત્માને પ્રેરે પ્રાણ પ્રબોધ !

સાડી સજો, સખી ! સ્નેહ સુરંગી : વારિ પરસ્પર દઈએ રે !

ચાલો ને, સહિયર ! ઉન્નત જીવનજલ જીલવાને જઈએ રે !

[પ્રવેશાપ]

મણિશંકર ર. ભટ્ટ

૫

જળ ભરવાને ચાલો રે !

ગરબી

જળ ભરવાને ચાલો રે, મિઠલડાં જળ ભરવા,

ખીંચું ચૌવન મહાલો રે, મધુરાં જળ ભરવા;

આજ અમુલખ લ્હાવો રે, મિઠલડાં જળ ભરવા,

ચાલો જહેનીઓ ! ચાલો રે, મધુરાં જળ ભરવા,

તરશે તરફડતાં મરે, જહેનો-ભાઈ અનેક,

પાવું અમૃત તેમને, એ જ ધરો મન ટેક.

ધાન્ય લણવાને ચાલો રે, મિઠાં ધાન્ય જ લણવા,

લીલાં ફેત્રોમાં મહાલો રે, ખીંચ્યાં ધાન્યનાં ડણ બ્યાં;

દ્યેને અનુપમ લ્હાવો રે, મધુર ચૌવનભરમાં,

ચાલો સજનિઓ ! ચાલો રે, મિઠાં ધાન્ય જ લણવા.

જીજ્યાં, ત્રાસતપ્યાં, હીસે મનુ ખાલક ચોપાસ,
પ્રભુની આગ દમ કરો, તુમ તેમને ખાસ.

કૂલ વીણવાને ચાલો રે, મધુર કૂલડાં વીણવા,
મીઠું યૌવન મહાલો રે, રુડેરાં કૂલ વીણવા;
આજ આનંદ દહાડો રે, રસીલાં કૂલ વીણવા.
ચાલો સાહેલી ! ચાલો રે, રૂડાં કૂલડાં વીણવા;

દુઃખ, કલેશ, ચિન્તાભર્યું જમ રડતું લાચાર,
કરો શાન્ત, આશાભર્યાં પુષ્પ તણા ધરી હાર.

રસ સિંચવાને ચાલો રે, મધુરો રસ સિંચવા,
યૌવનવન મહાલો રે, અમર કાલ્યાં કળ જ્યાં;
ગાનઝરણુ ઝરાવો રે, લતાકુંજે લલતાં,
ચાલો સજનિઓ ! ચાલો રે, મિઠલડો રસ સિંચવા;

સૂકી રસહીન જની રહી, હૃદયવાડી દેખાય,
વર્ષાવો અમિષાર ત્યાં પ્રકુલ રમણીય થાય.

ગીત જીવવાને ચાલો રે, મધુરાં ગીત જીવવા,
આજ યૌવન મહાલો રે, પતિપ્રભુના ગીતમાં;
રમી રાસ લ્યો દહાવો રે, પ્રીતિભક્તિ ઉરમાં,
ચાલો બહેનીઓ ! ચાલો રે, મધુરાં ગીત જીવવા;

નન્દન સુન્દર નન્દનો, વાચે રસીલી વેણુ,
આંતર કીલી અશ્રુતભર્યાં રેલાવો પ્રભુ રહેણુ.

જળ ભરવાને ચાલો રે, મિઠલડાં જળ ભરવા,
લીલું યૌવન મ્હાલો રે, રમીલાં અમી ભરવા;
હ્યોને આનંદ લ્હાવો રે, રુઠેરાં અમી ભરવા,
ચાલો સાહેલી ! ચાલો રે, મધુરાં જળ ભરવા.

[તરંગાવલિ]

રામમોહનરાય

૬

મહાદેવજીનો ગરબો

પીતળને લોટા રે ઉમિયા જળે ભર્યા રે લોલ,
હાતણ કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે
શિવ મહાદેવનો રે લોલ.

ત્રાંબા ને કુંડીઓ રે ઉમિયા જળે ભરી રે લોલ,
નાવણ કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે
ચીનાઇ ને પ્યાલા રે ઉમિયા તેલે ભર્યા રે લોલ,
મરદન કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે
રાંધીને રસોઇઓ ઉમિયા ઘાળે ભરી રે લોલ,
ભોજન કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે
પાન ને સોપારી ઉમિયા એલચી રે લોલ,
મુખવાસ કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે
ઢાળ્યા રે ઢોલિયા ઉમિયા અતિ ઘણા રે લોલ,
પોઢણ કરશે પારવતીનો કંથ, ગરબો રે ગાઇએ રે

૭

સાત સમુદ્રની વાલે ગોળી રે કીધી

સાત સમુદ્રની વાલે ગોળી રે કીધી,
મેરૂ પર્વત રવાયો રે લોલ,

આજ મારે વલોણાવાર છે રે લોલ.

માતા જસોદાજી તમારા કા'નને,
મહીડાં વલોવવાને મેલો રે લોલ.

આજઠ

એક ઠેર કા'નજી કાળા વલોવે,
બીજી ઠેર રાધિકાજી ગોરાં રે લોલ.

આજઠ

લલે મળ્યો મહેતા નરસૈનો સ્વામી,
ગોપિયું આનંદ પામી રે લોલ.

આજઠ

૮

હારે દાણુ માગે

હારે દાણુ માગે રે દાણુ માગે,
હારે તારી મીઠડીના બોલ બાણુ વાગે રે. દાણુ માગેઠ

હારે કા'ન કીયા મુલકનો સુબો,
હારે કા'ન મારગ વચ્ચે ઉભો રે. દાણુ માગેઠ ૧

હારે કા'ન કીયા મુલકનો રશિયો,
હારે મારા મારગ વચ્ચે વશિયો રે. દાણુ માગેઠ ૨

હારે કા'ન ક્રીયા મુલકનો દાણી,
 હારે કા'ન મારી નવરંગ ચુંદડી તાણી રે. દાણુ માગે ૩

હારે કા'ન ક્રીયા મુલકનો મહેતો,
 હારે કા'ન મારગ વચ્ચે રહેતો રે. દાણુ માગે ૪

હારે કા'ન જળ જીમનાને આરે,
 હારે એમાં કાણુ જીત ને કાણુ હારે રે. દાણુ માગે ૫

હારે કા'ન નથી સાહર નથી મેલા,
 હારે ખાટી છાગમાં શું આવ્યો લેવા રે. દાણુ માગે ૬

હારે મહેતા નરસેના સ્વામીને વારી,
 હારે ગૌ ગોવાળીઆમાં ચારી રે. દાણુ માગે ૭

૯

પ્રભુચ-કલહ

પ્રભુજી વનમાં ચારે ઘેન, વગાડે રૂડી વાંસળી રે લોલ
 રાધા ગોરી ભાતડિયાં લઈ બચ, ચલાણે ચોખ્યાં ચૂરમાં રે લોલ
 પ્રભુજી ક્યાં રે ઉતારું ભાત કે ક્યાં બેસી જમશે રે લોલ
 રાધા ગોરી આસોપાલવને ઝાડ કે ફરતી છાંયડી રે લોલ
 રાધા ગોરી ત્યાં ઉતારો ભાત કે ત્યાં બેસી જમશું રે લોલ
 રાધા ગોરી ડુંગર ચડિયલ ઘેન કે ઘેન પાછી વાળજો રે લોલ
 પ્રભુજી તમારી ચારેલ ઘેન કે અમ થકી નહિ વળે રે લોલ
 પ્રભુજીને ચટકે ચઢીએલ રીસ કે જમતા ઉડિયા રે લોલ

મારી મારી અવળી સવળી ઠોંઠ કે ડાબા પગની મોજડી રે લોલ
 રાધાજીને ચટકે ચઢીએલ રીસ કે ભોગજ ભીડિયાં રે લોલ
 ઝીણા ઝરમર વરસે મેઘ પ્રભુ ભીંજાય બારણે રે લોલ
 રાધા ગોરી ઉઘાડો જોડ કમાડ પ્રભુ ભીંજાય બારણે રે લોલ
 જાવ જાવ માનેતીને મો'લ કે આંહી શીદ આવિયા રે લોલ
 જાશું જાશું માનેતીને મો'લ કે પછી ગ્રાશે ચોરતા રે લોલ
 પ્રભુજીને આંગણ ઉડી ફૂંક કે કંઠર નાંખિયા રે લોલ
 ધબકે ઉઘડ્યાં જોડ કમાડ કે પ્રભુની ગોતે નિસર્યાં રે લોલ
 કોઈ મને દેખાડો દીનાનાથ કે આપું વધામણી રે લોલ
 આપું આપું હૈડા કેરો હાર કે માથા કેરી દામણી રે લોલ.

[રઢીયાળી રાત બા. ૩]

૧૦

હરિ વેણુ વાય છે

હરિ વેણુ વાય છે રે હો વનમાં,
 તેનો મ્રેહ વાધ્યો, મારા તનમાં;
 ચિત્તડામાં ચટપટી રે હો લાગી,
 જીવણુ જોવાને હું જાગી.

રસિયાજીને રે હો રાગે,
 વ્યાકુળ કીધાં છે વૈરાગે;
 ગતમત ભૂલી રે હો ગૃહની,
 વનમાં વાંસળી વાગી મ્રેહની.

સેથે કાજળ રે હો સાર્યાં,
ત્રેહમાં બાળકને રે વિસાર્યાં;
ધીરજ ટળિયાં રે હો ધ્યાને,
ઠંકણ નેપુર પેહર્યાં કાને.

પ્રીતે પરવશ રે હો કીધાં,
લજ્જા લોપી, મન હરી લીધાં;
વાલમ બોલ્યા રે હો વનમાં,
મુળદાસ મહાસુખ, પામ્યા મનમાં,
હરિ વેણુ વાય છે રે હો વનમાં.

૧૧

મારા પ્રભુજીને પાંચસેં પાંકડાં

મારા પ્રભુજીને પાંચસેં પાંકડાં,
નવસેં ઘેતુ દુજે, એલા નંદના ગોવાળી.

શેમાં દોશું ને શેમાં વલોશું,
શેમાં છાશું કરશું, એલા નંદના ગોવાળી.

સાત સમદર ગોળી રે કીધી,
માંકડી કીધી ચંદનની, એલા નંદના ગોવાળી.

નવકુળ નાગનાં નેતરાંરે કીધાં,
મેરૂ કીધો રવાયો, એલા નંદના ગોવાળી.

હું રે નાનકડી વલોણું ભારે,
એકલડી કેમ તાણું, એલા નંદના ગોવાળી.

સાસુ તે મારી ગામ સધાવ્યાં,
નણદલી રીસાણાં, એલા નંદના ગોવાળી.

માતા જથોદા કાનુડાને મેલો,
મહીડાં વલોવાં મારાં, એલા નંદના ગોવાળી.

મારો તે કા'નગોપી બાળોને લોળો,
મહીડાંની વાત શું બાણું, એલા નંદના ગોવાળી.

એક કોર કા'નજી કાળા વલોવે,
એક કોર રાધકાજી ગોરાં, એલા નંદના ગોવાળી.

હળવે હળવે નેતરાં તાણું કાનાજી,
નંદવાશે મારી ગોળી, એલા નંદના ગોવાળી.

નંદવાશે ગોળી, મારી ચોળી છંટાશે,
નવરંગ ચુંદડી લીંબાશે, એલા નંદના ગોવાળી.

એટલું કીધું, ને કા'ન રીસાઈ આલ્યા,
જઈ વનરાવન વસ્યા, એલા નંદના ગોવાળી.

ચાલો દેરાણી, ચાલો જોડાણી,
કા'ન મનાવાને જઈએ, એલા નંદના ગોવાળી.

આ શો રૂંડો બંસી બટનો ચોક

આ શો રૂંડો બંસી બટનો ચોક કે,
 મળી મહી વેચવા રે લોલ.
 મારગ મળિયા મારા નાથ કે,
 મુજને આંતરી રે લોલ.
 ફાડ્યાં મારાં મહીનાં માટ કે,
 ગોરસ ઢોળિયાં રે લોલ.
 ગોપી ચાલી નંદદરબાર કે,
 ગોકુળ ગામની રે લોલ.
 વારો જશોદા તમારા કા'ન કે,
 નિત આડી કરે રે લોલ.
 ફાડ્યાં મારાં મહીનાં માટ કે,
 ગોરસ મારાં ઢોળિયાં રે લોલ.
 જશોદાને ચટકે ચઢીએલ રીસ કે,
 લટકે નીસર્યાં રે લોલ.
 હાથમાં લીધી કરેણની સોટી કે,
 કૃષ્ણ કદંબ ચઢ્યા રે લોલ.
 ઉતરો ઉતરો મારા બાળ કે,
 ડહું એક વિનતિ રે લોલ.
 માતા જશોદા તમારી આણ કે,
 ગોપી સર્વે જૂઠડી રે લોલ.

મોહન માયા લગાડી

હો કનૈયાળુ રે, અમને મોહન માયા લગાડી અલખેલાઃ
વનમાં વેણુ વગાડી અલખેલા, હો કનૈયાળુ રે૦

ખંસી ખટ પનઘટ નિકટ, ગટ યમુના યદુવીર
નાથે નટવર નંદના, હરિ હજધરના વીર
લીલી લવિંગ લતા શોભતીજી રે.

લીલાં વન વૃક્ષવેલ વાડિયે જી રે, મારા વાલાજી-લીલી૦

ચાલો સખી જમ્યે ત્યાં જ્યાં વસે પ્રજરાજ,
નીર ભરંતાં પ્રભુ મળે એક પંથ બે કાજ.
રસિયાજી રાસ રમાડો રે અમને રસિયાજી રાસ રમાડો
સખી રે સંધ્યાની આવી સરીખી સાહેલી
આનંદ અંગ પમાડો રે અમને રસિયાજી રાસ રમાડો.

ખંસી ખટ સમ ખટ નહિ, નંદ ધામ સમ ધામ,
વૃંદાવન સમ વન નહિ, કૃષ્ણ નામ સમ નામ.

કા'નજીને માથે મણી જડયાં મોળીયાં રે,
તારા મોળિયાનો બડો બડો કાઠ.

ખમા ખમા રૂપાળા કા'નને,
કા'નજીને કાને કુંડળ હૈયે હાર
ખમા ખમા લટકાળા કા'નને—હો કનૈયાળુ રે૦

ગેડી દડે

સોનલા ગેડી ને રૂપલા દડુલિયો રે

કાન કુંવર ગેડી દડે રમવા જાય !
ડુંગરે ચડીને દડુલો દોટાવિયો રે

જમ પડ્યો જળ-જમના ભરપૂર
જમનાજીને કાંઠે કદંબ કેરાં આડવાં રે
આડવે આડવે કાળા નાગ !

આડવે ચડીને નાગ અંઝેડિયા રે
આ તે ક્યાંથી નાનાં બાળ !
કાં તો તારી માતાએ તને મારિયો રે

કાં તો તારે દાદે દીધી ગાળ !
કાં તો તારે ભાઈબંધે તને ભોળવ્યો રે
કાં તો તારા વેરીએ બતાવી વાટ !

કાં તો તું ભાલમાંથી ભૂલો પડ્યો રે
કાં તો તારો લપટ્યો ડાબો પગ
કાં તો તારા છોડે છંછેડિયો રે

કાં તો તારા ઘરમાં નાર કબલ.
નથી મારી માતાએ મને મારીઓ રે

નથી મારા દાદે દીધી ગાળ.
નથી મારા ભાઈબંધે મને ભોળવ્યો રે
નથી મારા વેરીએ બતાવી વાટ.

નથી હું તો બાલમાંથી જૂલો પડ્યો રે
 નથી મારો લપટ્યો ડાળો પગ.
 નથી મારાં છેડડે છંછેડિયો રે
 નથી મારા ઘરમાં નાર કબલ.
 હું તો તારાં કમળ ફૂલ લેવા આવિયો રે
 ઘેર મારી માએ તેડ્યા ભગ.

x x x

નાગ વિના કેમ રહે એની નાગણી રે
 નર વિના કેમ રહે ઘરનાર
 કાળિનાગ નાથીને કૃષ્ણ પધારીઆ રે
 જ્યોત્સનાએ મોતીએ પૂર્વા જાળ.

[રઠીઆળી રાત ભા. ૩]

૧૫

ગોપી અને દાણી વચ્ચે ઝગડો

મરમી

ગોપી—તમે અભણ્યા અમે ભણીએ રે,
 મારો પાલવડો નવ તાણીએ રે,
 તમે સમજી લો મન માંવ રે, શામળિયા, વા'લા રો'ની મેઝળા રે.

દાણી—નારી શું રે સમજાવે તું સુજને રે ?
 હું તો નહીં રે જાણા હઉં તુજને રે,
 તારી-મરમીને રાખીશ માંવ રે મહિયારી, રાધા દોતી દાણ રે.

ગોપી—અલ્યા બાંહે શું મોડે શામળા રે,
તારા કરના ઉતારીશ આમળા રે,
કપડું છે કંસનું રાજ રે શામળિયા, વાંલા ૧

દાણી—નારી કંસ થકી શું થાય છે રે,
એવા કંઈ રે આવ્યા કંઈ બાય છે રે,
તારા ઉરનો ઉતારીશ હાર રે મહિયારી, રાધા ૨

ગોપી—અલ્યા હેડાનો હાર તૂટે રે,
મારા માથાની લટ ફટશે રે,
મારી સાસુડી દેશે ગાળ રે શામળિયા, વાંલા ૩

દાણી—નારી આળ ને ગાળ કાને ચડે રે,
નારી લેણું હાથ તો તે લડે રે,
તારા ઘરમાં નથી કંઈ કામ રે મહિયારી, રાધા ૪

ગોપી—અલ્યા કામ શું કહીએ વિઠૂલા રે,
મેં તો તુજ સરીખા બહુ દીકલા રે,
મેલો મેલોની મારો હાથ રે શામળિયા, વાંલા ૫

દાણી—નારી હાથ ન મેલું તાહરો રે,
આ બીજમાં અમલ છે માહરો રે,
હવે દાણુ મેલ્યાં કેમ બાય રે મહિયારી, રાધા ૬

ગોપી—અલ્યા દાણી તો કાળો કહાવીઓ રે,
મૂકી મથુરાં ને ગોકુળ આવીઓ રે,
મારી નંદરાયની માય રે શામળિયા, વાંલા ૭

દાણી—નારી ગાય ચારે શું ગાય છે રે,
 આપણા બેઉનાં કારજ ગાય છે રે,
 એમાં મેણલિયાં નવ હોય રે મહિયારી, રાધા ૮

ગોપી—તમી મનમાં ન આણે વિદુલા રે,
 મેણાં માણસને લાગે ઘણાં રે,
 તમને લાંપટને નહીં લાજ રે શામળિયા, વા'લા ૬

દાણી—એવી લાજ ધરો છો સુંદરી રે,
 ત્યારે મહી વેચવા શીદ નીસરી રે,
 શીદ આવી અમારી વાટ રે મહિયારી, રાધા ૧૦

ગોપી—અમે અહીંયાં તે દહાડી આવતાં રે,
 અમે જતાં તે દાણ ચૂકવતાં રે,
 તમે સખી રૂઝનાચના સ્વામી રે શામળિયા, વા'લા ૧૧

૧૬

ધન્ય માવની ઘડી રણિયામણી

હાં રે ધન્ય માવની ઘડી રણિયામણી
 હાં રે મારો વા'લો માવની
 વધામણી હો છ રે, વધામણી હો છ રે, માવની ૦
 હાં રે હું તો મોતીડાના ચોક પુસવતી,
 હાં રે મારા વા'લીડાની આરતી ઉતારતી
 હો છ રે, ઉતારતી હો છ રે, માવની ૦

હાં રે અમે આ'તાં વા'લમજીને વારણે,
 હાં રે મ્હેતા નરસૈના સ્વામી ઉભા બારણે
 હો છ રે, ઉભા બારણે હો છ રે. ॥૧૧૧॥

૧૭

દળ હાથ્યાં ને વાદળ ઉમટયાં

દળ હાથ્યાં ને વાદળ ઉમટયાં રે,
 ઓ.....ગોકુળમાં ટહુક્યા મોર,
 મળવા આવો સુંદર વર શામળા રે.
 તમે મળવા તે ના'વો શા માટે રે,
 હાં રે તમે છો રે સદાયના ચોર. મળવા આવો
 તમે ગોકુળ ગૌધેનુ ચારતા રે,
 હાં રે તમે ભરવાડોના બાણેજ. મળવા આવો
 મ્હેતા નરસૈના સ્વામી શામળા રે,
 અમને સંગે રમાડ્યાં રાસ. મળવા આવો

૧૮

આશાભર્યાં અમે આવિયાં

આશાભર્યાં અમે આવિયાં ને મારે પાંદે રમાડ્યાં રાસ રે,
 આવેલ આશાભર્યાં.
 શરદ પૂનમની રાતડી ને પેલો ચંદ્ર અડ્યો આકાશ રે,
 આવેલ આશાભર્યાં.

ઉતારા દેશુ આશા રે એને દેશુ મેડી ડેરા મ્હોલ રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

દાતણ દેશુ દાડમી રે એને દેશુ કણેરી કામ રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

નહાવણ દેશુ કુંડિયું રે એને દેશુ નદીકેરાં નીર રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

લોજન દેશુ લાપશી રે એને દેશુ કઢીએલ દૂધ રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

મુખવાસ દેશુ એલચી રે એને દેશુ પાન પચાસ રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

પોદણુ દેશુ ઢાલીઆ રે એને દેશુ હીડાળાખાટ રે,
આવેલ આશાભર્યાં.

૧૯

વાંસલડી

આલો જઈએ શ્રી યમુનાને તીર, વાંસલડી તો વાગી રે વનમાં,
મને રહેતી નથી જરા ધીર, વાંસલડી તો વાગી રે વનમાં.

વૃન્દાવનની કુંજમાં પુષ્પલતા ને પાન,
મેના પોપટ બેલતાં રે, રૂડાં પંખી કરે છે ગાન. વાંસલડી
વારી કુંજ કદમતણી, છાયા જંબીર ઘોર,
બેઠા કદમની કુંજમાં રે, વેણું નાદ કર્યો યદુવીર. વાંસલડી
આલો આપણુ ત્યાં જઈએ, સસ રચ્ચો છે જ્યાંય,
હાસ ખોડને દયા કરી રે, પ્રભુ જાણે માયે હાથ, વાંસલડી

વાંસળી

વાગે વૃન્દાવનમાં વાંસળી રે, ઉભો ઉભો વગાડે કા'ન;
 નાદે વેધી મુનિવર વાંસળી રે, નવ રહી કોને સાન. વાગે૦
 તરૂની શાખાઓ જૂની રહી રે, ચરણે નમવાને કાજ;
 વેલી વૃક્ષ સાથે જૂલી રહી રે, (૨)
 ભાગ્ય અમારાં અજાણ! વાગે૦

જમના નીર આલે નહીં રે મૃગમન મોહ જ થાય;
 પંખી માખામાં હાલે નહીં રે (૨)
 નાદ સ્થૂળી ન રહેવાય. વાગે૦

વાછર કાન ઇઈ સાંભળે રે, કરે નહીં પયપાન;
 ગાયો ગાળા તોડી તહાં પળે રે (૨)
 નાદ સ્થૂળવાને કાજ. વાગે૦

કૂલ્યાં કમળ જળ ટાટડી રે, દીસે ઉડીઓ છે ભાણ;
 શંકર સમાધિ મેલી રહ્યા રે (૨)
 ઘરું જગતને બાણ. વાગે૦

કાને પડીઓ તે પ્રજનારને રે બહાણીને રે નાદ;
 સાંભળતાં તણ નિજ ધામને રે (૨)
 બાઈ મ્યાં સૌ સાથ. વાગે૦

લીલા ઈવી કુજધામની રે ! પવન થયો ગતિ ભંગ;
 દેવતા વૃષ્ટિ કરે પ્રસન્ન થઈ રે (૨)
 દેખી મજનો ઉમંગ. વાગે૦
 કથારામ

૨૧

વેરણુ વાંસલડી

મજનારી—

ઓ વાંસલડી ! વેરણુ થઈ લાગી રે ! મજની નારને;
 શું શોર કરે ? ભાતલડી તારી તું મન વિચારને.
 તું તો જંગલ કાષ્ટ તણો કટકો;
 રંગરસિયે લીધો રંજ ચટકો;

અલી ! તે પર આવડો શો લટકો ? ઓ વાંસલડી૦
 તને કા'નકુંવર કરમાં રાખે;

તું અધર તણો રસ નિત આખે;
 તું તો અમને દુઃખડું બહુ દાખે. ઓ વાંસલડી૦

તું તો મોહનના મુખ પર મ્હાલે;

તુ જ વિના વાચને નવ આલે,

તું તો શોક્ય થઈ અમને સાલે, ઓ વાંસલડી૦

તને હરિએ હાથ મ્હી લીધી;

તને સૌમાં ચિરમ્હિ કીધી;

ક્ષણ મુખથી નવ મૂકે વીલી.

ઓ વાંસલડી૦

હું તો તુજને આવી નવ બાણતી;
 નહિ તો તુ જ પર મહેર ન આણતી;
 તારાં ડાળ મૂળ સાહીને તાણતી. ઓ વાંસલડી૦
 દયાના પ્રીતમને પૂરણ પ્યારી;
 તને આગળી નવ મૂકે ન્યારી;
 તારો લેહ ગુણદિસે ભારી. ઓ વાંસલડી૦

દયારામ

૨૨

બંસીની ધૂન

(રાત-‘ સ્ત્રીજા મોર ટફકે છે લીલી નાથેરમાં. ’)

કહાન ભાન ભૂલવે ભે બંસીની ધૂનમાં !

બંસીની ધૂનમાં, ખેલે રસ તાનમાં, કહાન.

રોલી રહ્યો કહાન, બંસીની ધૂનમાં,

યંબ્યાં કલિન્દીનાં નીર રાજ, કહાન.

ફરકે કુન્તાલ શ્યામ, બંસીની ધૂનમાં;

નયને બદ્ધના પ્રકાશ રાજ, કહાન.

સોહી રહ્યો શ્યામ, બંસીની ધૂનમાં,

છેહી રહ્યો મીઠા સૂર રાજ, કહાન.

વજન્યર થેલી જની, બંસીની ધૂનમાં,

અવળાં ભૂપણ સજી ધાય રાજ, કહાન.

પ્રેમલીપક કળે, બંસીની ધૂનમાં,

ભવનાં બંધન છટી ભાય રાજ. કહાન.

[ગુણસુંદરી વર્ષ ૬.]

સૈ. દીપકબા દેશપાળી

૨૩

નહિ જાઉં રે જમુના જળ ભરવા

નહિ જાઉં રે જમુના જળ ભરવા,

ઉસો કાનુડો મારું મન હરવા—નહિં

પીતળ લોટા જળે ભરાવું (૨)

હાતણના મિથે મન હરવા—નહિં

ચીનાઈ પ્યાલા તેલે ભરાવું (૨)

મઈનના મિથે મન હરવા—નહિં

ત્રાંગા તે કુડીઓ જળે ભરાવું (૨)

નાવણના મિથે મન હરવા—નહિં

શાંધી રસોઈઓ અતિ ઘણી રે (૨)

લોજનના મિથે મન હરવા—નહિં

લવિંચ સોપારી ને પાનનાં બીડાં (૨)

મુળવાસના મિથે મન હરવા—નહિં

સાવ સોનાનાં સોજટાં રે (૨)

રમતના મિથે મન હરવા—નહિં

૨૪

શ્યામ રંજ સમીપે ન જાવું

શ્યામ રંજ સમીપે ન જાવું, મારે આજઘડી શ્યામ રંજ—ટેક

જેમાં કાળાશ તે સહુ જોઈ સરખું

સર્વમાં કપટ હશે આવું.

મારે

કસ્તુરીની તે બાંદી કરું નહિ કાજળ ન આંખમાં અંબાવું.	મારે
કાકિલાનો તે શબ્દ સુણું નહિ કાગવાણી શકુનમાં ન લાવું.	મારે
નીલાંબર કાળી કંચુકી ના પહેરું જમનાના નીરમાં ન નહાવું.	મારે
મરકત મણિ ને મેઘ દૃષ્ટે ના જોવા જાંબુ, વંત્યાક નહિ ખાવું.	મારે
દયાના પ્રિયમ સાથે મુખે નીમ લીધો મન કહે પલક ન નિભાવું.	મારે

૨૫

હારે સખી ! દીઠો ડાહરિયો

હારે સખી ! દીઠો ડાહરિયો કાળંદરીને કઠિ હોમો રે,
પ્રાણજીવને રૂંડું પહેર્યું પીતામ્બર હારે મોર મુગટ મનોહર ધડિયો.
વાંસળી વગાડે ને મોહ પમાડે હારે જુઓ ચાળા જાદુડાનો હારિયો
બીને વાને પશુ ભલો શોભે છે હારે પહેલો ગુંજનો હાર હમજો પરિયો.
વઢનારી નારીઓ તો કહે છે વઢકારો હારે મને લાગે છે ડા'પણનો હારિયો,
માંકડાં લઇને કાલે આખણુ મામતો હારે મારા ફળિયામાં ઘેરઘેર ફરિયો.
કેંકવાર આંગણે નચાઓ નાનકડો હારે પેલો કા'નકુવર કેસરિયો,
રંગીલો નાથ ઋષિરાજ કહે રૂપાળો હારે એ તો આપણું કાળું અવતરિયો.

૨૬

કૂવાને કાંઠે

(પાલવડે મારો મેલો, મોહનજી)

બોલ રે બોલ, મારા કાલા હો કહાનજી!

આવડલી મત કોણે દીધી રે લોલ ?

કૂવાને કાંઠે અમે મૂંઝાં રે ઉભલાં,

કોણે પરાણે મત કીધી રે લોલ ? ૧

સાતે તે સમુદર કૂવામાં સાંપડ્યા,

મળણું નાળીને રહું ન્યાળી રે લોલ;

બાર બાર વેળા ભેડાં ઉતાર્યાં,

ભરું ભરું ને આવે ખાલી રે લોલ. ૨

માકી ચાકીને મારી કેડ વળી વાંકી,

ભમ્બર તો મારી ભીંખણી રે લોલ;

તેરમી વેળા માફે બેઠલું ઉતાર્યું,

લીધું છલોછલ તાણી રે લોલ. ૩

લપતો ને છપતો આંખો ત્યાં કહાનજી,

જોળા પડ્યા ત્યાં મારે ઢેચે રે લોલ;

શૂં ત્યાં મળણું ને ફૂટ્યું તે બેઠલું:

તુંને શું, કહાનજી ! કહીએ રે લોલ ? ૪

જેવું તે કહેલાં મારી આંખોમાં ભળે,

સાતે સમુદર રેલી રે લોલ;

કહાનજી ! બેડકું બાગ્યું તેં માફે,
ઘેર કેમ જાઉં એકલી રે લોલ ? ૫

બારસેં બેડલાં ફેરાં અપાવું,
અમૃત ભરાવું ફૂલે રે લોલ :
સાતે સમુદરનાં ખારાં છે પાણીડાં,
મારા છે સમ, શાની ફૂલે રે લોલ ? ૬

ફૂવાને કાંઠે અમે મૂંગાં રે ઊભલાં,
એવી તે ગત કોણે કીધી રે લોલ ?
બોલ રે બોલ, મારા કાલા હો કહાનજી !
આવડલી મત કોણે કીધી રે લોલ ?

[રાસમન્ત્રિખા]

અરેશર ફરામજી અબરદાર

૨૭

મુજ ગામડે

(ઢાળ : અમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.)

ગોવિન્દ ! પધારો મુજ ગામડે રે લોલ;
ગામડે ગવાય તમ ગાન જો ! ગોવિન્દ !

મૂંપડી હમારી પ્રભુ ! છાજની રે લોલ;
બનશે વૈકુંઠ સમ ધામ જો ! ગોવિન્દ !

દ્રુધલડાં હોલી ગોરી ગાયનાં રે લોલ;
પાશું ભરી ભરી પાત્ર જો ! ગોવિન્દ !

ઢેળરાં ને ઘેંસ, રૂડી રાખડી રે લોલ;
ધરશું મ્હુમાની નિર્દોષ જો ! ગોવિન્દ !

ભાવના ભૂખ્યા પ્રભુ ભાવતા રે લોલ;
પ્રિત થકી નિત્ય ધરું ધ્યાન જો ! ગોવિન્દ !

હઠાં ધરીશું પ્રભુચરણમાં રે લોલ;
દેશું કંઈ સ્નેહ-સન્માન જો ! ગોવિન્દ !

ગોકુળપતિ ! વહેલા આવજો રે લોલ;
જુઓ વૃષ્ણાળા વાટ જો ! ગોવિન્દ !

[રાસ મંદિર]

રાયચુરા

૨૮

ઓધવજીનો સંદેશો

ગરબી

ઓધવજી સંદેશો કહેજો સ્વામને, મારા સમ જો મૂકી મનનો મેલ જો;
કાંતુડે કપડીરે આવડો કેમ થયો, જળ કરીને હેતરીએ નહિ છેલ જો.
આટલા દિવસરે આવું નવ જાણતી, ધરથી ન જાણ્યા ધૂતારાના દાંચ જો;
પાણીડાં પીનેરે ધર શું પૂછીએ, જાણપણ્યામાં કાપો એ શું સંગ જો.
અણતેડયાં જાતાંરે નાંદને આંગણે, વણ કરાવ્યાં કરતાં ધરનાં કામ જો;
એવેરે મિથે જઈ મળતાં માંવને, પલકે પલકે કસ્તી કું પરણ્યામ જો.
દીવડિયા મિથેરે દૂરથકી આવતી, વડો કરીને વળતી વારંવાર જો;
મેહનના મુખનાંરે લેતી મીઠડાં, જ્યોત્સના મુજને કહેતાં તિર્થજ નાર જો.
સાલીથી જાના રે મેવા લાવતાં, વાટકડીમાં દોતાં ગૌરી ગાય જો;

દુધે ને દહિયેરે હરિને સિંચતા, મેં જાણ્યું જો જીવન મોટા થાય જો.
 વેરીડાં કીધાં રે વ્રજનાં લોકને, વ્હાલા કીધાં મોખી ગિરધરલાલ જો;
 કૂલડિયે પાંખડિયે હું નહિ દૂખતી, કેમ વિસાધું વિદુલજીએ વ્હાલ જો.
 જમાડી જમતાં રે જીવન પ્રાણને, પવન કરીને પોદાડતી પર્યાંક જો;
 એવાંરે સુખડાં તો સુપને વહી ગયાં, વેરી વિધાતાએ અવળા લખિયા અંકજો.
 આજુપણુ ધરતારે હરિને અતિ ધણું, મોર મુગટ ને કુંડળ ઝળકે કાન જો;
 રાજની રીતિએ મોદન માલતાં, નિત્ય નિત્ય નિરખી જોતી નવલે વાનજો.
 વાસીદું વાળાંતાં ધરતી માતનું, રમે હોડે રજ રસિયા ફેરે અંજ જો;
 આંખલડી આગળથી હરિનવ મૂકતી, શા માટે હરિ તજ્યો અમારો સંજો.
 દુઃખડાંની વાતોરે ક્યાં જઈ દાખવું, દહીએ છીએ પણ કહ્યું ન માને કાવજો;
 કૂવાની છાંયડી તે કૂવામાં સમે, તરકરની મા કોઠીમાં ખેસી રોય જો.
 અમારા અવગુણ રે હરિના ગુણ ધણુ, જોઈ ન કરીએ વડા સંધાતે વેરજો;
 રધુનાથના સ્વામીને કહેજો એટલું, મળવા આવો મનમાં રાખી મહેર જો.

૨૮

ગોળી ફાડી

ગોળી ફાડી મારી ગોળી ફાડી,
 જુઓ જસોદા ગોળી ફાડી.

ગાયની ગમાણે ગોવિંદ સંતાપા,
 વાછરૂ તો મારાં મેલ્યાં છોડી. જુઓ ૦

સૂતાં જાળકનાં અંજ મરોડ્યાં,
 મૈયાં ને નેતરાં નાખ્યાં તોડી. જુઓ ૦

શીકેથી રે બહાલે ગોરસ ઉતાર્યાં,
 ખાધાં નહિ એટલાં નાખ્યાં ટોળી. જુઓ૦
 ચાર પાંચ ગોપીઓ ટોળે મળીને,
 કા'નાને બાંધીએ તાણી તાણી. જુઓ૦
 ચાલો જશેદા માતાને કહીએ,
 આવડી રાવ તે કોને કહીએ. જુઓ૦
 વઢસના સ્વામી પ્રભુ રસિક શિરોમણી,
 ગોળી ફોડી મારી બાણી બાણી. જુઓ૦

૩૦

મીરાંશણુગાર

(ઢાળ : ક્યાં ગયો રે પેમે મોરલીવાળો ?)

મુજ અબળાને મોટી મીરાંત, બાઈ શામળો ઘરેણું મારે સ્વાયું રે.
 વાળી ઘડાવું વિઠ્ઠલ વર કેરી, હાર હરિના મારે હૃદયે રે;
 ચિત્ત માળા, ચતુરભુજ ચૂડલો, શીદ સોની ઘેર જઇએ રે? મુજ૦
 આંઝરિયાં જગજીવન કેરાં, કૃષ્ણજી કહ્યાં ને કાંથી રે;
 વિંધુવા ધૂધરા રામનારાયણના, અણુવટ અંતરબામી રે. મુજ૦
 પેટી ઘડાવું પુરુષોત્તમ કેરી, ત્રિકમ નામનું તાળું રે;
 કુંચી કરાવું કર્ણજાનંદ કેરી, તેમાં ઘરેણું માફે ઘાલું રે. મુજ૦
 સાસરવાસો સજીને બેઠી, હવે નથી કાંઈ કાચું રે;
 બાઈ મીરાં : હે પ્રભુ ગિરિધરનાગર હરિને ચરણે બાચું રે. મુજ૦

મીરાંબાઈ

ઉભી અરજ કરે મીરાં રાંકડી રે

પ્રભુ પાલવ પકડીને રહી છું પ્રેમથી રે,
 મારા છેલ છળીલા અંતરના આધાર;
 ઉભી અરજ કરે મીરાંબાઈ રામને રે—(ટેક)
 મારાં દાસીપાનાં દુઃખ સરવે દૂર કરો રે.
 શીશ નામું મારા સફળરૂને પ્રણામ,
 ઉભી અરજ કરે મીરાંબાઈ રામને રે—પ્રભુ પાલવ૦

(સાખી)

સાસરીઆમાં સુખ નહિ, મહીયરિયે નહિ માન;
 સુખ દુઃખની વાતડી, ધરતું નથી કોઈ ધ્યાન;
 હવે નથી રહેવું રાણાશ્યા સજમાં રે;
 રાણો રોષ ભરેલો કૂડો કપડી રાય—ઉભી૦—પ્રભુ૦

(સાખી)

આ સમે હરિ આવજો, વિદૂલ કરજો વાર;
 ગોવિંદ સાથે ગોઠડી, અળખાના આધાર;
 વહાલા વસનું બાણી વેગે વહેલા આવજો રે;
 નહીંતર જરૂર મારા જીવનું ભોખમ થાય—ઉભી૦ પ્રભુ૦

(સાખી)

ઉંડે કૂવે ઉતારીઆં, તરત ત્રુટયાં મત;
 તારણ હારો તારથે, શામળિયો સમરથ;

એવા વિવેકી વિદુલને બધું વારણે રે;
દળશે હરિજનોના અંતરના ઉચાટ—ઉભીં—પ્રભું

(સાખી)

વિશ્વાસે વળગી રહી, ત્રિકમ રાખો ટેક;
આગે હિંમત આદરી, મન ધારું વિવેક;
એવા ભકિતભાવે ભૂદર આવો ભેટવા રે;
હું તો વેચાણી છું, નાથ, તમારે હાથ—ઉભીં—પ્રભું

(સાખી)

નીતિ ધર્મ નવ છોડીએ, બ્યાં સુધી ઘટમાં પ્રાણ;
સંહેજે સમુદર ઉતાર્યાં, જેને ભેટયા શ્યામ;
એવા પૂરણ પુરુષોત્તમ પધારજો રે;
સત્ય રાખો મારા સાચા સુંદર શ્યામ—ઉભીં—પ્રભું

(સાખી)

રૂપાળા રણછોડજી, લળી લળી લાગું પાય;
રાણા ઘેર બધું નથી એવો કયો ઠરાવ;
હવે શરણાગતની વારે ચઢજો વિદુલા રે;
પ્રભુ, કૃપા કરીને રાખો ચરણની પાસ—ઉભીં—પ્રભું

૩૨

રમણમતી રમવા નીસરી

કા'ન તારે તળાવ, રમણમતી રમવા નીસરી રે: (૨)
રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે, કા'ન તારે તળાવ,
શુદ્ધ શુદ્ધ સર્વે નીસરી રે (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, અંગ કેરી ચુંદડી વીસરી રે; (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, નાક કેરી નથની વીસરી રે; (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, કાન કેરાં કુંડલ વીસરી રે; (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, હાથ કેરાં ઠંકણ વીસરી રે; (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, કેડ કેરો કંદોરો વીસરી રે; (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, પગ કેરું ઝાંઝર વીસરી રે, (૨)

રમવા નીસરી રે, રમવા નીસરી રે,
કા'ન તારે તળાવ, રૂમઝુમતી રમવા નીસરી રે. (૨)

૩૩

નથની ખોવાઈ

નાગર નંદાજીના લાલ, રાસ રમતાં ભારી નથની ખોવાઈ,
કા'ના જડી હોય તો આલ, કા'ના જડી હોય તો આલ. રાસ
નાની નાની નથની ને માંહી ઘરેણાં મોતી,
નથનીને કારણે હું નિત્ય ફરું છું જોતી-જોતી-જોતી. નાગર

નાની નાની નથની ને માંહી જડેલા હીરા,
 નથની આપોને મારી મુલકાના વીર-વીર-વીર. નાગર૦
 નાનેરી પહેરૂં તો મારે નાકે ના સોડાય,
 મોટેરી પહેરૂં તો મારા મુખપર જોલા ખાય-ખાય-ખાય. નાગર૦
 આંખે જોલે કોયલડી ને વનમાં જોલે મોર,
 રાધાજીની નથનીનો શ્યામજિયો છે ચોર-ચોર-ચોર. નાગર૦
 નથનીને કારણીએ મેં ડુંદયું વૃન્દાવન,
 નથની આપોને મારા પ્રાણજીવન વન-વન-વન. નાગર૦
 નથની આપોને પ્રભુ નંદના કુમાર,
 નરસૈયાના સ્વામી ઉપર જાઉં બલિહાર-હાર-હાર. નાગર૦

૩૪

ગૃહદેવીઓનું મંગલ ગીત

(અંબા અલબેલી દીસો છો આજે રંગમાં રે લોલ-એ રાગ)

“ અમે સ્નેહ ને સૌજન્ય કેરી દેવીઓ રે લોલ;
 અમે સ્વર્ગથી સંસાર તટે ઉતર્યાં રે લોલ,
 અમે શાન્તિ ને આનંદ બધે રેલીએ રે લોલ;
 અમ હાસ્યમાં તો તેજના અંબાર છે રે લોલ.
 અમે વાણીથી સ્વર્ગ મુખા રેડીએ રે લોલ;
 અમ નેણમાંથી પ્રેમની ધારા ઝરે રે લોલ,
 અમે ધાત્રીઓ સંસારની ક્ષેવાધએ રે લોલ;
 અમે વીર કાંઈ ઉછંગમાં હૂલાવીએ રે લોલ.

અમ ઉરથી અમૃતની સેરો ઝરે રે લોલ;
 અમી પાઇને દેવાંશીઓ ઉછેરીએ રે લોલ,
 અમે વિશ્વના સંતાપ સર્વ ફેડીએ રે લોલ;
 તપ્યા માનવીને છાંય શૌર્ણી આપીએ રે લોલ.
 દુઃખી માનવીનું શીર અંકે રાખીએ રે લોલ;
 અમે ઉતર્યાં રોતાનાં આંસુ લૂછવા રે લોલ,
 અમ હાસ્ય થકી શોભતો સંસાર છે રે લોલ,
 અમે વિશ્વમાં સૌન્દર્યના અવતાર શાં રે લોલ.
 અમે કાન્તની માનીતી ગૃહદેવીઓ રે લોલ;
 અમે રાજી તો પ્રભુ સદા પ્રસન્ન છે રે લોલ,
 અમે સ્વર્ગને સંસારમાં ઉતારીએ રે લોલ;
 અમે સ્નેહ ને સૌજન્ય કેરી દેવીઓ રે લોલ.”

નર્મદાશંકર બાલાશંકર

૩૫

મહિડાં

હલકે હાથે તે નાથ મહિડાં બહલોવજો,
 મહિડાંની રીત ન્હોય આવી રે લોલ.....ધ્રુવ
 ગોળી નન્દાશે નાથ! ચોળી છંટાશે નાથ!
 મોતીડાંની માળા તૂટશે રે લોલ;
 ગોળી નન્દાશે ને ગોરસ વહી બાશે,
 ગોરીનાં ચીર પણ લીંજશે રે લોલ—હલકે

નાનીશી ગોરશીમાં જમનાજી ઉછરે,
 એવી ન નાથ દોરી રાખજો રે લોલ;
 નાનીશી ગોરશીમાં અમૃત ઠારિયાં,
 હજવે ઉઘાડી નાથ ! ચાખો રે લોલ—હલકે

[ઈન્દુકુમાર અં. ૨ જો.]

નહાનાલાલ

૩૬

ફૂલડાંકટોરી

(દાજ: હાવાં નહિ જઈ મહી વેચવા રે ભોલ)

ચન્દ્રીએ અમૃત મોકલ્યાં રે જડેન !

ફૂલડાંકટોરી 'ચૂંથી લાવ,

જગમાલણી રે જડેન !

અમૃત અંજલિમાં નહિ ઝીલું, રે જડેન !

અંજલિમાં ચાર ચાર ચારણી, રે જડેન !

અંજલિએ જંદણાના ડાઘ:

જગમાલણી રે જડેન !

અમૃત અંજલિમાં નહિ ઝીલું, રે જડેન !

ઝીલું નહિ તો ઝરી જતું, રે જડેન !

ઝીલું તો ઝરે દશ ધાર:

જગમાલણી રે જડેન !

અમૃત અંજલિમાં નહિ ઝીલું, રે જડેન !

ફૂલડાંમાં દેવની હથેળીઓ, રે ખેન !

દેવની કટોરી ગૂંથી લાવ :

જગમાલણી રે ખેન !

અમૃત અંજલિમાં નહિ ઝીકું, રે ખેન !

[ઈન્દુકુમાર અં. ૧ લો.]

નહાનાલાલ

૩૭

સ્વમાં

સ્નેહીનાં સોજાવાં આવે, સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે :

હૈયાનાં હેત તો સતાવે, સાહેલડી !

આશાની વેલ મહારી ઉગી ઢળે. ધ્રુવ૦

મ્હડયું પૂર મધરાતનું, ગાજે ભર સૂનકાર :

અમકે અપળા આજમાં,

એવા એવા છે પ્રિયના અમકાર : રે સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે.

ઝરમર ઝરમર મેહુલો વરસે આછે નીર :

ઉન્હે આંસુ નયનો ભીંજે,

એવાં એવાં ભીંજે મહારાં ચીર : રે સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે.

અવની ભરી, વનવન ભરી ધૂમે ગાઢ અન્ધાર :

અળકે મંહી ધુણિ જોગીની,

એવા એવા છે પ્રિયના અબકાર: રે સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે.

ઝીણી જ્યોતે અગહળે પ્રિયનો દીપક લગીર:

પડે પતંગ, મંહી જલે,

એવી એવી આત્માની અધીર: રે સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે.

ખૂંચે ફૂલની પાંદડી, ખૂંચે ચન્દ્રની ધાર:

સ્નેહીનાં સંભારણાં,

એવાં એવાં ખૂંચે દિલ મોઝાર: રે સાહેલડી !

ઉરના એકાન્ત મહારા ભડકે બળે.

[રાસ, ભા. ૧ લો.]

ન્હાનાલાલ

૩૮

સંભારણાં

રૂપલા રાતલડીમાં ઉઘડે ઉરનાં ભારણાં, હો ખંડેન !

ઝુલે રસપારણાં, હો ખંડેન !

ત્હારે અબકે ઝીણાં અતિથિનાં સંભારણાં, હો ખંડેન !

લઉ હું વારણાં, હો ખંડેન !

શરદ પુનમનો આંદલો, ઘડી અમકીને બાય;

વરસ દિવસ વીત્યે, સખિ! દોહલ દર્શન થાય.

અન્ધારી રજનીમાં ઉઘડે ઉરનાં ભારણાં, હો ખંડેન !

ઝુલે રસપારણાં, હો ખંડેન !

ત્યહારે યજ્ઞકે અમૃતઅતિથિનાં સંભારણાં, હો જ્ઞેન !

લઉં હું વારણાં, હો જ્ઞેન !

મેઘ ઝરે, રસ નીતરે, આંખો ઝોલાં ખાય;

ખીલે ન મ્હોર, ન મંજરી; સખિ! નથી આ ઋતુરાય.

સૂની રજનીઓમાં ઉઘટે ઉરનાં ખારણાં, હો જ્ઞેન !

ઝુલે રસપારણાં, હો જ્ઞેન !

ત્યહારે યજ્ઞકે રાજનઅતિથિનાં સંભારણાં, હો જ્ઞેન !

લઉં હું વારણાં, હો જ્ઞેન !

ફર ફરની ઝુંજમાં મોર ઝરે ટહુકાર;

સખિ! ટહુકામાં શવયું, મોંઘા મોરદિદાર.

લાંબી રાતલડીમાં ઉઘટે ઉરનાં ખારણાં, હો જ્ઞેન !

ઝુલે રસપારણાં, હો જ્ઞેન !

ત્યહારે યજ્ઞકે ઉરના અતિથિનાં સંભારણાં, હો જ્ઞેન !

લઉં હું વારણાં, હો જ્ઞેન !

[સસ, ભા. ૧ લો.]

—હાનાલાલ

૩૯

જનની

(મહીડાનાં દાણ અમે નહિ દધએ ૨ લોલ—એ દાળ)

મીઠાં મધુ ને મીઠા મેહુલા રે લોલ,

એથી મીઠી તે મોરી માત રે

જનનીની બેડ સખિ ! નહિ જડે રે લોલ—(ટેક)

પ્રભુના એ પ્રેમ તણી પુતળી રે લોલ,
જગથી જુદેરી એની જાત રે—જનની૦

અમીની ભરેલ એની આંખડી રે લોલ,
વહાલનાં ભરેલાં એનાં વેણુ રે—જનની૦

હાથ ગુંથેલ એના હીરના રે લોલ,
હેયું હેમંત કેરી હેલ રે—જનની૦

દેવોને દૂધ એનાં દોહલાં રે લોલ,
શશીએ સિંચેલ એની સોડય રે—જનની૦

જગનો આધાર એની આંગળી રે લોલ,
કાળજમાં કંક ભર્યા કોડ રે—જનની૦

ચિતડું ચડેલ એનું ચાકડે રે લોલ,
પલના બાંધેલ એના પ્રાણુ રે—જનની૦

મૂગી આશિષ ઉરે મલકતી રે લોલ,
લેતાં ખૂટે ન એની લહાણુ રે—જનની૦

ધરણી માતા એ હશે ધ્રુવતી રે લોલ,
અચળા અચુક એક માય રે—જનની૦

મંજાનાં નીર તો વધે ઘટે રે લોલ,
સરખો મા-પ્રેમનો પ્રવાહ રે—જનની૦

વરસે ઘડીક વ્યોમવાદળી રે લોલ,
માડીનો મેઘ બારે માસ રે—જનની૦

જાગતી ચાંદાની દીસે ચાંદની રે લોલ,

માનો નહિ આથમે ઉબસ રે

જનનીની જોડ સખિ ! નહિ જડે રે લોલ.

[રાસતરંગિણી]

બોટાદકર

૪૦

સાસુ

(મારી માને કેળે તે આણું મોકલે રે—એ ઢાળ)

વહે ગંગા મારે ઘરઆંગણે રે

એનાં આછાં ઉછળતાં નીર;

સખિ ! સાસુ તણાં સુખ શાં કહું રે ! (ટેક)

રમે સૂરજ ને સોમ એના અંકમાં રે,

દેવતરૂઓ ઉભાં એને તીર.

સખિ ! સાસુ

હું તો ભૂલી ભમું ભવમારગે રે,

પડે કાંટા મહીં કદી પાથ.

સખિ ! સાસુ

ધણાં ઝેરી જનાવર ધૂમતાં રે,

ભુંડી હૈયામાં ભીતિઓ ભરાય.

સખિ ! સાસુ

મને કેડા દેખાડે કને રહી રે,

મારો સાચવીને કર સ્હાય.

સખિ ! સાસુ

રહે વસમા કાંટા વન વીણતાં રે,

ઝીલે આડા ઘડી—પળ ધાય.

સખિ ! સાસુ

ધરી અગે આભૂષણ આપતાં રે,
 હું તો લાજું લખી-લખી પાય. સખિ ! સાસુઠું
 મને ઉડેરી આશિષ આપતાં રે,
 એને કાળજે કૈં-કૈં થાય. સખિ ! સાસુઠું
 રહે રાજ ત્યજી ઉર રાચતું રે,
 એની મોટપ કેમ મપાય ? સખિ ! સાસુઠું
 મારા રૂડા સોહાજની રાખડી રે,
 નવા જગની એ તો મુજ માથ. સખિ ! સાસુઠું
 એની સેવા કરી મુખ સાધશું રે,
 ઉર લેશું ઝીલી ઉરદહાણ. સખિ ! સાસુઠું
 એને દેશું વિચારો વાટમાં રે,
 એના પ્રીતિથી પૂરશું પ્રાણ. સખિ ! સાસુ તણાં મુખ શાં કહું રે !

બેઠામકર

વીરાનાં વારણાં

ખમ્મા ! વીરાને બઈ વારણે રે લોલઃ
 મોંવામૂલો છે મ્હારો વીર જો !
 ખમ્મા ! વીરાને બઈ વારણે રે લોલ.

એક તો સુહાગી ગગનચાંદલો રે લોલ:

ખીજે સુહાગી મહારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

રાજ તો વિરાજે રાજમન્દિરે રે લોલ:

પારણે વિરાજે મહારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

અંધા ખીલે છે કૂલવાડીમાં રે લોલ:

કુલમાં ખીલે છે મહારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

આંગણે ઉઘસ મહારે સૂર્યનો રે લોલ:

ઘરમાં ઉઘસ મહારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

એક તો આનન્દ મારા ઉરનો રે લોલ:

ખીજે આનન્દ મારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

દેવે દીધી છે મહને માવડી રે લોલ:

માડીએ દીધો મહારો વીર જો !

ખમ્મા ! વીરાને જાઉં વારણે રે લોલ.

[ન્હાના ન્હાના રાસ, બા. ૧ લો]

ન્હાનાલાલ

૪૨

હીંચકાની દોર

કોણે હિલોળી આ હીંચકાની દોર ?

મારી કોણે હિલોળી હીંચકાની દોર ?

નિરાંતે જૂલતી'તી એકલી આનંદમાં,
 કોણુ મારે મંદિરિયે પેઠા એ ચોર! મારીં
 ફંગોળો નાંખ્યો તે પૂગ્યો છે આલમાં,
 દોર તૂટે એટલું કીધું છે જોર. મારીં
 હૈયું જો મળકે છે મારું, સાહેલડી!
 કંપે છે ચરથર કાળજની કોર! મારીં
 પ્રજ્ઞાંડ ઓલતું દેખું છું ફેરમાં,
 ચસકયું હા! ચિત્તડું રહે ન ઠોર. મારીં
 શાણી સહિયર! કોઈ હાથ ઝટ ઝાલજો,
 હજાવે ઉતારજો હીંચકાનો તોર. મારીં

[નવાં ગીતો, બા. ૨ જો.]

ત્રિભુવન વ્યાસ

૪૩

નીંદરભરી

નીંદરભરી રે શુલાલે ભરી
 બેની બાની આંખડી નીંદર ભરી રે!
 નીંદરને દેશ બેની નત્ય નત્ય જાતાં,
 અંકાશી હીંચકાની હોડી કરી—બેની બાનીં
 દોરી તાણીને વીર મારે હલેસાં,
 હાલાં વાયાં ને હોડી વેગે ચડી—બેની બાનીં

નીંદર બેઠી છે નીલ સમદરના બેટમાં,
 કેસરીયા દૂધના કટોરા ધરી—બેની બાની૦
 નીંદરનો બાજ કાંધ લૂંબે ને ઝુંબે,
 કળીઓ નીતારીને કચોળી ભરી—બેની બાની૦
 સીંચ્યાં એ તેલ ભારી બેનીને માથડે,
 નાવણુ દેતી રે ચાર દરિયા પરી—બેની બાની૦
 છીપોની વેલડીને બેઝ્યા જળ-ઘોડલા,
 બેસીને બેન બાય મુસાફરી—બેની બાની૦
 સાતે સિંધુને તીર સફરે રે કીધી,
 સૂરજ ઉગ્યો ને બેન આવ્યાં ફરી—બેની બાની૦

[વેણીનાં કુલ]

ઝવેરચંદ મેઘાણી

૪૪

ભાભી

(મહીડાનાં દાણુ અમે નહિ દધએ રે લોભ—એ લાળ)
 ટહુકે વસન્તકુંજ કોકિલા રે લોભ,
 ઘરમાં ભાભીનાં એવાં ગીત રે.
 ભાભીના ભાવ મને બિંબવે રે લોભ. (ટેક)
 વીરા મારાની મધુર મોરલી રે લોભ,
 નવલા એ રાગ વહે નિત્ય રે—ભાભીના૦
 છોડી પિયરની એને પાલખી રે લોભ,
 મૂકી માયાભરી માત રે—ભાભીના૦

બહાલાંનો સંગ કર્યો વેગળો રે લોલ,
 મારા એ બન્ધવાને માટ રે—ભાણીનાં
 સહિયરનો સાથ ત્યજ્યો સામટો રે લોલ,
 દાદાનો દૂર કર્યો દેશ રે—ભાણીનાં
 ખાંતનાં ભરેલ ત્યજ્યાં એલણું રે લોલ,
 ઊંઝ્યો બાળાપણુ વેશ રે—ભાણીનાં
 સાધી શકે ન અમરસુન્દરી રે લોલ,
 એવો અમોલ એનો ત્યાગ રે—ભાણીનાં
 શાં શાં તે મૂલ એનાં આંકિયે રે લોલ;
 શા શા સમર્પિએ સોહાગ રે—ભાણીનાં
 એને માણીને સોહો મોડિયો રે લોલ,
 રૂડાં દાદાણનાં રાજ રે—ભાણીનાં
 બહાલ અખંડ મારા વીરનું રે લોલ,
 લાખ ટકાની કુળલાજ રે—ભાણીનાં
 એને મંદિર, એને માળિયાં રે લોલ,
 સોળે સબલું શણગાર રે—ભાણીનાં
 એને તે કોષ તણી કુંચીઓ રે લોલ,
 હીરા ને મોતીઓ હબાર રે—ભાણીનાં
 એ તો અમારી અજ્ઞપૂરણા રે લોલ,
 વીરાના વંશ ઠેરી વેલ્ય રે—ભાણીનાં
 હસતી ઉપા એ અમ આલની રે લોલ,
 રઢિયાળી રંગડાની રેલ રે—ભાણીનાં

માડી જાયો તે મધુર મોરલો રે લોલ,
 ભાભી ઢગકતી શી ઢેલ રે—ભાભીનાં
 વીરો મહેરામણ મીઠડો રે લોલ,
 શીંગી સરિતની એ સેર રે—ભાભીનાં
 અળકો સદાય એનો ચાંદલો રે લોલ,
 જીવો એ જુગ—જુગ જોડ રે—ભાભીનાં
 હૈયાં એ હેતભર્યાં હિંચજો રે લોલ,
 પૂરો પ્રભુજી એના કોડ રે—ભાભીનાં

રાસતરંગિણી]

બોટાદકર

૪૫

વાદ્યમનાં વેણુ

(મારી માને કેન્ને તે આણું મોકલે રે—એ ઢાળ)
 ગાજે વડલો વિહંગ તણું ગાનથી રે,
 માંહિ ટહુકે કળાયલ મોર;
 મને બહાણું વાદ્યમજનાં વેણુલાં રે. (ટેક)
 એવો ઉરનો આનન્દ એક બોલડે રે,
 એ તો હાગે કાળજડાની કોર. મને
 એને અમૃત તો એક—એક અક્ષરે,
 સખિ ! શીંગા-શીંગા એના સૂર. મને
 રામે-રામે રૂઠો રસ રાજતો રે,
 અડે હૈયામાં પ્રેમ તણું પૂર. મને

બાણે વરસે કો મન્દ-મન્દ મેહુલો રે,
 સરે આછી સલિલ કેરી સેર. મને૦
 બાણે ફૂલડાં ઝરે કોઇ ફેરતાં રે,
 લણી આવે સાગર તણી લહેર. મને૦
 દીસે બાહુ જર એની જીભમાં રે,
 હું તો ભૂલી ગઇ તન ભાન. મને૦
 રહે મનને નચાવી એની મોરલી રે,
 મારા ઉરનો કોડીલો એ કા'ન. મને૦
 ભલે વરસે અંગાર કોઇ આલથી રે,
 ભલે કરવતથી કાળજી કપાય. મને૦
 રહે રસની સરિત ઉરે રેલતી રે,
 પડી જીઠા સંતાપ સહુ બાય. મને૦
 બેધાકર

૪૬

મનામણી

વઢવાડને કોણ મનાવા બાય;
 ચુંદલડી ને રે ઓહું દીનાનાય,
 ચુંદલડીમાં કાળી કસુંબલ ભાત.

વઢવાડને સસરો મનાવા બાય;
 ચુંદલડી ને રે ઓહું દીનાનાય,
 ચુંદલડીમાં કાળી કસુંબલ ભાત.

વઉવારૂને જેઠ મનાવા બાય;
ચુંદલડી ને રે ઓહું દીનાનાથ,
ચુંદલડીમાં કાળી કસુંબલ ભાત.

વઉવારૂને પરણ્યો મનાવા બાય;
ચુંદલડી ઝટ રે ઓહું દીનાનાથ,
ચુંદલડીમાં રાતી કસુંબલ ભાત.

[રઢીઆળી રાત. ભા. ૧.]

૪૭

સાયબાની મીઠી શીખ

સૈયર મોરી ! ગરબા ઠેર્યા ચાર બે,
ગરબડીએ રમે રે તેવતેવડી રે લોલ.
સૈયર મોરી ! શરદ પૂનમની રાત બે,
અજવાળાં પડે રે માણેકચોકમાં રે લોલ.
હું ઉભી મારા ઓરડિયાની બારે બે,
સૈયર આવે રે મુજને તેડવા રે લોલ.
સૈયર મોરી ! સસરાને જગાડો બે,
સસરાનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.
સૈયર મોરી ! સાસુને જગાડો બે,
સાસુનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.
સૈયર મોરી ! જેઠને જગાડો બે,
જેઠનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.

સૈયર મોરી ! જેઠાણીને જગાડો જો,
 જેઠાણીનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.
 સૈયર મોરી ! સાયબાને જગાડો જો,
 સાયબાનાં મોકલિયાં રમવા આવશું રે લોલ.
 ગોરી મોરી ! આછા સાળુ ઝોઢો જો,
 પરબતડી લીડો તો દીસો પાતળાં રે લોલ.
 ગોરી મોરી ! હળવે તાળી પાડો જો,
 હાથડિયા ચમચમશે ખંભા દુખશે રે લોલ.
 ગોરી મોરી ! હળવે કુદડી ફરજો જો,
 ફેરડિયા ચરશે, ને થાશે આકળાં રે લોલ.
 ગોરી મોરી ! ઝીણું રાગે ગાજો જો,
 જ્યોદાનો છવણુ જોવા આવશે રે લોલ.

[રઢીઆળી રાત]

૪૮

તલવારનો બારસદાર

(હળ-સેના લીધા મારા સ્થાન અબોલમ બા સેના લીધા રે !)

બીંતે ઝૂલે છે તલવાર
 બાપુલ કેરી બીંતે ઝૂલે રે
 ભેટયે ઝૂલે છે તલવાર
 વીરાલ કેરી ભેટયે ઝૂલે રે

મારા બાપૂને જાહેન ! જે જે કૂંવરિયા

જે વચ્ચે પાડ્યા છે ભાગ

*હારે જેની ! જે વચ્ચે પાડ્યા છે ભાગ—બાપૂજી

મોટો માગી છે મો'લ મહેલાતું વાડીયું

નાને માગી છે તલવાર

*હારે જેની ! નાને માગી છે તલવાર—બાપૂજી

મોટો મહાલે છે મો'લ મેડીની સાયબી

નાનો ખેલે છે શિકાર—બાપૂજી

મોટો ચડિયો છે કાંઈ હાથી—અંબાડિયે

નાનેરો ઘોડે અસવાર—બાપૂજી

મોટો કાઠે છે રોજ કાવા કસૂંબલા

નાનેરો ઘૂમે ધમસાણુ—બાપૂજી

મોટો પોઠે છે લાલ રંગીલે ઢાલીએ

નાનો ડુંગરડાની ધાર—બાપૂજી

મોટો મઢાવે વેઢ વીંટી ને હારલા

નાનો સળવે તલવાર—બાપૂજી

મોટાને સોઈ હીર-ઝરિયાની આંગડી

નાના ને ગેંડાની ઢાલ—બાપૂજી

મોટો સંતાય સુણી શત્રુના રીડિયા

નાનેરો છે છે પડકાર—બાપૂજી

*જમી કડીઓ ત્રીજવાર આ રીતે ગવાશે તો રાસડો ચગાવી શકાશે.

મોટા ભાગ્યે છે સેન શત્રુનાં ભાગતાં
નાનેરો ઝીંકે છે ઘાવ—ખાપૂજી

મોટા જીવ્યો છે પાય શત્રુના પૂજતો
નાનેરો સૂતો સંગ્રામ—ખાપૂજી

મોટેરે માડી ! તારી કૂંખું લળવી
નાને ઉજાળ્યા અવતાર—ખાપૂજી

મોટાનાં મોત ચાર ડાઘૂડે જાણ્યાં
નાનાની ખાંભી પૂજાય—ખાપૂજી

ભીંતે જૂલે છે તલવાર
ખાપૂજી કેરી ભીંતે જૂલે રે !

લેટયે જૂલે છે તલવાર
વીરાજી કેરી લેટયે જૂલે રે !

[વેણીનાં કુત્ર] ,

ઝવેરચંદ મેઘાણી

૪૯

ચાંદલિયો

આસો માસે શરદ પૂનમની રાત જો,
ચાંદલિયો ઉગ્યો રે સખિ મારા ચોકમાં.

સસરો મારો પેલા જનમનો ખાપ જો
સાસુ રે પેલા જનમની માવડી.

જેઠ મારો આષાઢીવો મેઘ જો
જેઠાણી જજકે વાદળ વિજળી.

દીયર મારો ચાંપલિયાનો છોડ જો
 દેરાણી ચાંપલિયા ફેરી પાંદડી.
 નણુંદ મારી વાડી માંહેલી વેલ્ય જો
 નણુદોઘ મારો વાડી માંહેલો વાંદરે.
 પરણ્યો મારી સગી નણુંદનો વીર જો
 તાણીને બાંધે રે નવરંગ પાઘડી.

૫૦

કુટુંબ વત્સલતા

બહાલું કુટુંબ મને વિશ્વમાં રે લોલ;
 બહાલમાં વિભુનો સદા વાસ જો—બહાલું
 સસરા મારા તે દેવતુલ્ય છે રે લોલ;
 સાસુજી બાણે બીજી માત જો—બહાલું
 જેઠજી મારા તે સૂરજ ચળકતા રે લોલ;
 જેઠાણી બાણે ઉપા નાર જો—બહાલું
 દીયર કોડીલા મારા કુળમાં ચે લોલ;
 હોંસે હસાવી ખુશી થાઉં જો—બહાલું
 દેરાણી રૂડી ગૃહે આંદની રે લોલ;
 દીપાવે સ્વર્ગ શાં આવાસ જો—બહાલું
 નણુદી બહાની શી બાણે ફૂલકળી રે લોલ;
 નણુદોઘ નશીબદાર ભુંગ જો—બહાલું

ખન્ધુ આશાનો મારો દીવડો રે લોલ;
અજવાળે તાતનું એ કુળ જો—બહાલું

બહેની સમાન શીલ સહચરી રે લોલ;
દીલડું ઠારીને કંઈ વાત જો—બહાલું

બાળુડો મારો જીવન તાંતણે રે લોલ;
બાળકી દીપાવે મારી કુખ જો—બહાલું

દાસી હું દીન મારા નાથની રે લોલ;
હૈયાનાં હેત ને ઉદાસ જો—બહાલું

પ્રીતિની વાડી બધી ખીલતી રે લોલ;
સીંચી હું સ્નેહં સુખી થાઉં જો—બહાલું

અહા! કુટુંબ પ્રેમ નાવડું રે લોલ;
નાવડે સુકાની ગૃહનાર જો—બહાલું

[ખીરજનાં કાળ્યો]

ધીરજ

મેંદી રંગ લાગ્યો રે

મેંદી તે વાવી માળવે,
એનો રંગ ગયો ગુજરાત

મેંદી રંગ લાગ્યો રે

નાનો દેરીડો લાડકો ને

કાંઈ લાગ્યો મેંદીનો ઊડ—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

વાટી ધુટીને ભર્યા વાટકા,
 ભાભી રંગે તમારા હાથ—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 હાથ રંગીને દેરી શું રે કરે,
 એના એનારો પરદેશ—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 લાખ ટકા આલું રોકડા,
 કોઈ બવ જો દરીઆ પાર—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 શોકયના સાયબાને જઈ એટલું કે'જો,
 તારી જલેની પરણે ઘેર આવ્ય—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 જલેની પરણે તો ભલે પરણે,
 એની ઝાઝા દિ રોકજો બાન—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 શોકયના સાયબાને જઈ એટલું કે'જો,
 તારો વીરો પરણે ઘેર આવ્ય—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 વીરો પરણે તો ભલે પરણે,
 એની જાહેરી જોડજો બાન—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 શોકયના સાયબાને જઈ એટલું કે'જો,
 વારી માડી મરે ઘેર આવ્ય—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 માડી મરે તો ભલે મરે,
 એને બાળજો બોરડી હેઠ—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 શોકયના સાયબાને જઈ એટલું કે'જો,
 તારી માનેતીની ઉઠી આંખ—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 હાલો સિપાઈઓ, હાલો ભાઈબંધીઓ,
 હવે હલકે બાંધો હથીઆર—મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

૫૨ શતો રંચ

- હાં રે મને રૂઝ છે
ભાષી કેરે ભાષે એ ટીલડીનો રાતૂડો રંચ,
- હાં રે બીજો રૂઝ
વીસાની ચોથેસી એ જાંબડીનો રાતૂડો રંચ.
- હાં રે એક રૂઝ છે
માખડીને મીઠે સેમે ભરેલ રાતૂડો રંચ,
- હાં રે બીજો રૂઝ
બાલુડી જ્ઞેના! તારે હોઠે અંત રાતૂડો રંચ.
- હાં રે એક રૂઝ
મુસ્વીરના જખમનાં યોગિત તલ્લો રાતૂડો રંચ.
- હાં રે બીજો રૂઝ
પરદેશ જતા પિયુલની પ્રીત તલ્લો રાતૂડો રંચ.
- હાં રે એક રૂઝ
વરલાડી! તારી સોહાગણુ મુઠ્ઠીનો રાતૂડો રંચ,
- હાં રે બીજો રૂઝ
વનની જલ્લોડીનો હીમોળ ભર્યો રાતૂડો રંચ.
- હાં રે એક રૂઝ
સહિયર તલ્લી હલેલીમાં ચેંદડીનો રાતૂડો રંચ,
- હાં રે બીજો રૂઝ
સંધ્યાને હુદય સળગી રહેતો મધુર રાતૂડો રંચ.

હાં રે એક રૂડો

કન્યાને હાથ રમતી કંઠાવડીનો રાત્રીડો રંગ,

હાં રે બીજો રૂડો

ઝળઝળની ધબ્બનો ઝગને ઉઠતો રાત્રીડો રંગ.

હાં રે મને રૂડો

પરબૂલનો સુજેલો સંસારે સર્વ રાત્રીડો રંગ,

હાં રે એક રૂડો

કોપાળ માનવીની કો' લલ તલો રાત્રીડો રંગ.

[વેણીનાં કુખ]

અવેશ્યાંદ મેઘાણી

ફૂલની પાંખડી

(ઢાળ: પ્રીતમ પરાકુના, મહારાજ !)

ફૂલની પાંખડી લ્યો, પ્રાણ !

ઉરની એ અધુરી લહાણ;

અમીમય આંખને અહેશાન:

ફૂલની પાંખડી લ્યો પ્રાણ !

સ્વબન સ્નેહનાં ઝરણ રહે,

હિલહરિયાવ અહો એ ઝીલે !

પ્રાણ પાંખડી ખીલી રહે,

ત્યાં બીજાં શાં સન્મીન ? ફૂલનીં

છલકાતા રસજાવતરંગે,
 પ્રકાશપરિમલ ઉછળે અંગે;
 પ્રકુલ આત્મકમળ ઉલ્લે,
 ત્યાં બીજાં યાનાં કાન ? ફૂલનીં

અનંતલેખ પર બહાલાં મહાલે,
 અમરવેલ મુરતરૂ સમ મૂલે;
 પ્રીતિલક્ષ્મી પ્રભુમય પ્રગટે,
 ત્યાં પ્રભુતાનાં રસપાન ! ફૂલનીં

દૃષ્ટિયોગમાં અધુરું હસતાં,
 બહાલઉમળકે અધુરું વિલસતાં;
 રસિયા બન કલ્પોલ કરે,
 ત્યાં આધીનતાનાં તાન : ફૂલનીં

પ્રાણ સમાં પ્રિયજનને પરિચય,
 રૂમઝુમતું અમ શુવન રસમય;
 જેમાંની આ જોકે જ—
 ફૂલની પાંખડી લ્યો પ્રાણ !
 ઉરની જે અપૂરી લાલણ;
 અમીમય આંખને અહેયાન :
 ફૂલની પાંખડી લ્યો પ્રાણ !

૫૪

રામનામ

સીતારામનાં સન્તાન

પૂણ્યભૂમિનાં સન્તાન !

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા.

નીતિ રાજ્ય નિપુણતામાં રામરાજ્ય શોભતું;

સ્નેહલક્ષ્મી શુદ્ધતામાં રામજીવન ઓપતું.

ઐવાં ઐવેરાં માન

પ્રભુ ગીતધ્વને તાન

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા.

માતૃપ્રેમ-પિતૃપ્રેમ-ભાતૃપ્રેમ ઠર્યાવા,

પતિપ્રેમ-પત્નીપ્રેમ-મિત્રપ્રેમ નિરખવા;

રામજીવનમાં માન

લઈ, ભારતીસન્તાન !

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા.

પુનિત પત્રલે ગૃહે ગૃહે સીતા સતી પધારે,

પત્નીભક્ત પતિ રામ જીવનમાં ઉતારે;

હિંદુ સ્વર્ગને સંચાલન:

રામસીતાને ગાન:

સહુ ભારતી સન્તાન !

આવો હો ! રામનામ ઝીલવા.

રાધાચુર

૫૧

અસાડિલા રાજ

(સૌને મ્હારી મુંડલ—એ લાળ)

આખા આખા અસાડિલા રાજ,
 હીચે મ્હારાં હેયાં, સખિ !
 લાખા એ તેા સૌભાગ્યભર્યા સાજ,
 હીચે મ્હારાં હેયાં, સખિ !

પુણ્ય પવનની શાન્તિ હીચેજે,
 સૂઝે પ્રભાંડ એ હિન્ડોળ રે !
 વીજળી ઝળકતાં અંબન અંબલ કંઈ
 માલે ઘેરું ઘન ઘોર;
 હીચે મ્હારાં હેયાં, સખિ !

સૂતા પડછન્દ ભગ્યા,
 પૂરાતન પ્રાણ ભગ્યા;
 એકાકાર એક છંજી વખા બડપાજ;
 હીચે મ્હારાં હેયાં, સખિ !

ઝળકી ભગ્યું મ્હારું જીવન વેસાઈ,
 ઉલટ્યાં રસાતાળ ઉઝાં રે !
 હુલે મ્હજો મ્હારા દિલને મ્હેસમણ,
 રહે હલોહલ ટોળ !
 હીચે મ્હારાં હેયાં, સખિ !

બેઢીતૂર નાર હું તો,
 ડાલાવી ડાલાઉં હું તો;
 રસગુણથી રસે રસરાજ:
 હીંચે મ્હારાં હૈયાં, સખિ !

હજીવી હથેળિયે રસસાયર સમાવું,
 રસગુણ જીલી ગુલાવું રે !
 નાચું નચાવું તેમ હજી હજી હેરે,
 એકલી બાણી મ્હને હસાવે;
 હીંચે મ્હારાં હૈયાં, સખિ !

હસાવી હસું ન હું તો,
 ફહોને બીજું શું કરું તો ?
 એની હરવી હારી ગઈ લાજ:
 હીંચે મ્હારાં હૈયાં, સખિ !

[લલિતનાં કાવ્ય]

લલિત

૫૬

પંદર તિથિએ

પડવાની પછુ પ્રીત ગટ મટ ભૂલી રે,	
મારા હરિ વીના એક વાત સરવે સૂની રે.	૧
બીજે બાળે વેશ રહી છું બાળી રે,	
આ ઘરમાં કેમ રહેવાય વાગે તાળી રે.	૨
ત્રીજે ત્રિભુવનરાય સજ પધારો રે,	
હરિ આવોને આપણે ઘેર હેત વધારો રે.	૩

- થાથે અંચળ નાર ચતુરા ચાલે રે,
 પેલો વડોદરાનો વૈદ દુખડાં ટાળે રે. ૪
 પાંચમના પડદા હરિ શું રાખ્યા રે,
 મારે પ્રેમરસ પીવા કાજ હરિરસ ચાખ્યા રે. ૫
 છઠીના લખીઆ લેખ તે તો કેમ ટળશે રે,
 મારા પેલા ભવની પ્રીત આવી મળશે રે. ૬
 સાતમના સંતાપ હરિ શું અમને રે,
 આ શું કહીએ મહારાજ લાજ નહિ તમને રે. ૭
 આઠમે ઓચ્છવ થાય હરિ હોય હેલી રે,
 મારે સોળ ગોપીઓનો સાથ રમવા ઘેલી રે. ૮
 નોમે નમેરા નાથ નમેરા ના થઈએ રે,
 આ ગોકુળિયું મેલી મથુરાં ના બંધએ રે. ૯
 દશમે દિનરાત દેહી મારી દાઝે રે.
 ઘેર નાવલીઓ રીસાય તે ઘણું સાલે રે. ૧૦
 એકાદશીનાં વ્રત મારે કરવાં રે,
 શ્રી જમનાજીનાં ધ્યાન મારે ધરવાં રે. ૧૧
 દ્વાદશીને દહાડે દરશન અમને દેલે રે,
 મારા શામળીઆ ભગવાન સન્મુખ રહેલે રે. ૧૨
 તેરશના તો તંન અમાસં દુટયાં રે,
 આ હરિ હરિ કરતાં હોઠ અમારા સૂક્યા રે. ૧૩
 ચૌદસે તો ચતુર નર વાહ્યા રે,
 ઘેર રાધા સરખી નાર શું રીસાયા રે. ૧૪
 પૂનમે તો પંદર તથા અર્ધ કહાવે રે,
 મુને સેજડીએ સૂતાં નિદ્રા ન આવે રે. ૧૫

૫૬૨ તિથિઓ

સખી પડવે તે પથે આત્મારે, મહાવનના તે મારગ આત્મા રે;
 સાથે સ્ત્રીતા ને લક્ષ્મણ બાળા, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૧
 સખી બીજે મદીમાં બિરાજેરે, બેવાં નદીઓતણાં નીર જાશે રે;
 રામ મેલી ગયા રૂડું રાજ, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૨
 સખી ત્રીજે તે વનની અડી રે, દસ ફળ મંગાવે છે દહાડી રે;
 સારી થોભે સ્ત્રીતાજીની વાડી, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૩
 સખી ચોથે કેવડીઓ બેઠે રે, ફાલ્યો ફૂલ્યોને મોઝરો મ્હેકેરે;
 એવી લીલી લતાઓ લહેકે, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૪
 સખી પાંચમે પોપટ પાલ્યો રે, પાંખ લીલી ને કાંઠ્યો કાળો રે;
 રામ નામ જણીતો જાળ્યો, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૫
 સખી છઠ્ઠે છેતરવાને આળ્યો રે, ફૂડો કપડી ચવણ સાથે લાળ્યો રે;
 બે મુખનો મરગ જનાળ્યો, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૬
 સખી સાતમે શ્રીહરિ સમર્પા રે, વાડી બેળી ઉડાડવા જમરા રે;
 રૂખ સાહીને ઉપાડવા ડમરા, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૭
 સખી આઠમે એને નીહાળ્યો રે, ધનુષ ધારીને મરગલો માર્યોરે;
 મૃગ મરતી વખતે પોકાર્યો, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૮
 સખી નોમે તે નાખજું તીર રે, જઈ વાગજું છે મરગને શિર રે;
 ધાલે ધાલે લક્ષ્મણ વીર, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૯
 સખી દશમે કહે લક્ષ્મણને રે, બેલી વીરો બેઠાવે છે તમને રે;
 આડી અણ્ણ દીધી છે અમને, રઘુપતિ રામ રૂંદેમાં રહેલો રે. ૧૦

સખી એકાદશી અપવાસી રે, લાંપટ લેવાનો લાગ તપાસી રે;
 રાવણ સીતાને લઈ ગયો નાસી, રઘુપતિ રામ રૂદેમાં રહેલો રે. ૧૧
 સખી બારસે હનુમાન બળિયોરે, ઠેકી સમુદ્રને પાર નીકળિયોરે;
 જઈ ભેગમાયાને મળિયો, રઘુપતિ રામ રૂદેમાં રહેલો રે. ૧૨
 સખી તેરસે ત્રાંબાળુ ભાગે રે, રાક હનુમાન ઠેરી વાગે રે;
 લાય લાંકા ગદમાં લાગે, રઘુપતિ રામ રૂદેમાં રહેલો રે. ૧૩
 સખી ચૌદશે ચિત્ત વિચારી રે, ફોજ વાંદરાની રચી સારી રે;
 રામે રાવણને નાખ્યો મારી, રઘુપતિ રામ રૂદેમાં રહેલો રે; ૧૪
 સખી પૂનમે પ્રભુજી આવ્યારે, થાગ ભરી મોતીડે વધાવ્યા રે;
 માતા કૌશલ્યાને મન ભાવ્યા, રઘુપતિ રામ રૂદેમાં રહેલો રે. ૧૫
 સખી પંદર તિથિ થઈ પૂરી રે, એમાં એકે નથી અધૂરી રે;
 આત્મારામની વાણી મધુરી, રઘુપતિ રામ રૂદેમાં રહેલો રે.

૫૮

લાલજના મહિના

લાલજ કાશતક મહિને રથ બદવરાયે ભેતર્યા,
 હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૧
 લાલજ માગશર મહિને મેલી મધુરાં ગયા,
 હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૨
 લાલજ પોષ મહિને પોષટ ગેઠો પાંચરે,
 હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૩

- લાલજી મહા મહિને મારા હૈયામાં હોંશે ઘણી,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૪
- લાલજી કાગણ મહિને કૂલે ગુલાલે ઘેરીઓ,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૫
- લાલજી ચૈતર મહિને ચતુર્ભુજ જોલાવીઆ,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૬
- લાલજી વૈશાખ મહિને અબજાની આશા પૂરી કરો,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૭
- લાલજી જેઠ મહિને જગજીવન ઘેર આવિયા,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૮
- લાલજી અષાઢ મહિને વાયે હીડોળે હીંચતાં,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૯
- લાલજી શ્રાવણ મહિને શરવણીએ બહુ વરશીઓ,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૧૦
- લાલજી બાદરવો પછુ ભરે પૂરે બહુ ગાજીયો,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૧૧
- લાલજી આસો માસે શરદ પૂનમની રાતડી,
હો લાલ વહેલા આવજો હો લાલ. ૧૨

નંદલાલના મહિના

- આવોને નંદલાલ રમવા આવોને રે,
 રમવા સરિખી રાત મળી છે;
 રમવાનો છે જોગ, રમવા આવોને રે.
 મારા શામળિયા ભગવાન, રમવા આવોને રે.
 ના'વો તો નંદજીની આણુ " " "
 નરસે થયા છે નાથ, " " "
- કારતક તો મેં કળે રે કાઢ્યો,
 ભરદરીએ જેમ જહાજ—રમવા આવોને રે ૧
- માગ્યર મહિને મારગડે મેલી,
 હવે અમારું કોણુ છે બેલી;
 ગિરધર વિના થઈ ઘેલી—રમવા આવોને રે. ૨
- ૧૫ માસે જીવન પ્રાણુ તજું છું,
 લોકડિયાંની લાજ લોપું છું;
 સંસાર ત્યાગ કરું છું—રમવા આવોને રે. ૩
- મહા મહિને મંદિરિયાં રે સૂનાં,
 હરિ વિના આસનિયાં રે સૂનાં;
 પ્રભુ વિના કેમ રહેવાશે—રમવા આવોને રે. ૪
- કાગજ મહિને ફરહજલી રે હોળી,
 છોકરાં ભરે ગુલાલની ઝોળી;
 હરિ વિના કોણુ ખેલે હોળી—રમવા આવોને રે. ૫

- ચૈતરે ચતુર્ભુજ આલ્યા,
 સૌ લોકનો સંદેશો રે લાલ્યા;
 વા'લો મારો કંઈ ન લાલ્યા—રમવા આવોને રે. ૬
 વૈશાખે વાવલિયા રે વાયા,
 આંખ ઉઘાડીને ચોદશ જોયાં;
 આંસુ પાલવડે લોયાં—રમવા આવોને રે. ૭
 જોઈ માસે જગજીવન આવે,
 સૌ લોકો સંદેશો રે લાવે;
 વા'લો મારો કંઈ ચે ન કહાવે—રમવા આવોને રે. ૮
 આષાઠ હું અબળા રે નારી,
 જોખન દરિયે પૂર છે ભારી;
 વા'લો મારે મેલ્યાં વિસારી—રમવા આવોને રે. ૯
 શ્રાવણે સરવરીયા રે વરસે,
 નદીયે નીર ઘણેરાં રે ભરશે;
 વા'લો મારો કેમ ઉતરશે—રમવા આવોને રે. ૧૦
 ભાદરવો ભર દરિયે રે ગાજે,
 નીલાં વન નવ પહ્લવ છાજે;
 વા'લો મારો લગીર ન લાજે—રમવા આવોને રે. ૧૧
 આસો તે માસે આવી દિવાળી,
 લોક વણે છે સેવ સુવાળી;
 વા'લો વિના આ શી દિવાળી—રમવા આવોને રે. ૧૨

૬૦

એક સુગઢનું સ્વાર્પણ

મારમાર વર્ષે માધાવાવ મળાવી, તોયે ન નિસર્ચાં નીર,	મારા બહાલા.
તેડાવો બેશીને, બેથ બેવડાવો, બેશીડા બેવડાવો,	મારા બહાલા.
બાણતલ બેશીએ એમ જ કીધું, દીકરો ને વહુ પધરાવો,	મારા બહાલા.
ઘોડો ખેલાવતા હો વજમલ દીકરા, દાદાજી બોલાવે,	મારા બહાલા.
શું રે કહો છો મારા સમરથ દાદા ? શું રે પડ્યાં છે કામ ?	મારા બહાલા.
બાણતલ બેશીએ એમ જ કીધું, દીકરો ને વહુ પધરાવો,	મારા બહાલા.
અમને શું પૂછો મારા સમરથ દાદા ? પારકી જણીને પૂછી આવો,	મારા બહાલા.
બેટડો ખવરાવતાં હો વહુજી બહેન, સાસુજી બોલાવે,	મારા બહાલા.
શું રે કહો છો મારાં સમરથ સાસુ ? શું રે પડ્યું છે કામ ?	મારા બહાલા.

જાઇ વાળંદીઆ વીરા વાળંદીઆ, સન્દેશે લઇ જાને,	મારા બહાલા
મારી માતાને એટલું રે કહેશે, ચુંદડી ને મોડીઓ લઇ આવે,	મારા બહાલા
પહેલું પગથીયું જેમ જેમ ઉતર્યાં, નજરે દેખાયાં નીર,	મારા બહાલા
બીજું પગથીયું જેમ જેમ ઉતર્યાં, નજરે દેખાયાં નીર,	મારા બહાલા
ત્રીજું પગથીયું જેમ જેમ ઉતર્યાં, કાંડાં સમાણાં નીર,	મારા બહાલા
ચોથું પગથીયું જેમ જેમ ઉતર્યાં, ગોઠણ સમાણાં નીર,	મારા બહાલા
પાંચમું પગથીયું જેમ જેમ ઉતર્યાં, કેડ સમાણાં નીર,	મારા બહાલા
છઠ્ઠે પગથીએ જેમ જેમ ઉતર્યાં, છાતી સમાણાં નીર,	મારા બહાલા
સાતમે પગથીએ જઇ પગ દીધો, પદ્મશ પડિયા પ્રાણુ	મારા બહાલા

૬૧

જસમાની ગરબી

(રાગ—પુનઃચ આંદોલનો)

- ગાજે પાટણપુરમાં ગરવી ગુર્જરનો ઘણી રે,
સાચો સબજો પેલો સોલંકી સિદ્ધરાજ;
જેની કીર્તિ વ્યાપી રહી આ જગમાં ઘણી રે. ૧
- તેણે લોકો કાજે વાવ, કૂવા બંધાવીઆ રે,
મોટાં માનસરોવર દેવળ-ધર્મ નિશાળ;
પોષી સર્વ પ્રબળે શત્રુ સર્વ નમાવીઆ રે. ૨
- તેણે પાટણ પાસે એક સરોવર આદર્થું રે,
ખોદે ખાડા ત્યાં તો માળવી ઓડ અનેક;
નાંખે ઓડણા મટોડા માથે લઇ પળું રે. ૩
- પાળે વડની ડાળે ગુલે બાળક પારણે રે,
માટી લેતાં જસમા ગુલાવે નીજ બાળ;
વળતાં મુખડું પેખી બચ કુવરને વારણે રે. ૪
- સાદે વેષે ફરતાં રાબાએ દેખી પરી રે,
બાતે રૂપાળી રંગીલી પરમ ચતુર;
પાસે જઇને રાબા કહે છે સુણ તું સુંદરી રે. ૫
- ‘ માટી સારવાને આ કોમળ કાયા કરી નથી રે,
પાળે બેસીને તું રીઝવ તારું બાળ;
બીજી ઓડણા છે કામ કરે તારી વતી રે.’ ૬

જસમા કહે છે ‘રાજા કામ કરી ખાવું ગમે રે,
મુજને બેચી રહેતાં વાધે અંગે રાગ;
મારા નવરા દહાડા નવ નીકે કદી રે.’ ૭

‘જસમા જંગલમાં વસવાને તું સરજી નથી રે,
મારા નગર તણે તું આવીને બે નોક;
પાટણપુરની શોભા હું તુજને શું કહું કથી રે.’ ૮

‘નગરે અંધારી શેરી ને ઉચી મેડીઓ રે,
તેમાં માણસ આઠે ચાલ્યાનો નહિ માગ;
બાણે ઉનાળે ઉભરાવી દેખું કીડીઓ રે.’ ૯

‘જસમા માણસ બહુ દેખીને શું ઘેલી બને રે,
તારા હલકા મનના ઉઠે હલકા ધાટ;
ન કળે ખાખરની ખીસકોલી સાઠર સ્વાદને રે.’ ૧૦

‘રાજા મેલાં મન માણસનાં મેલાં શહેરનાં રે,
મેલી ગલીઓમાં બહુ મારે છે દુર્ગન્ધ;
મેલાં ઝેર તણાં છવેા તે છવે ઝેરમાં રે.’ ૧૧

‘જસમા રાજાના દરબારે તેં દીઠા નથી રે,
તેમાં બાગ બગીચા ખીલે ફૂલ ગુલાબ;
મોટા હોજ કુવારા ઉઠે આવે બેસથી રે.’ ૧૨

‘રાજા જંગલ આગળ બાગ બગીચા ધૂળ છે રે,
જેવો સૂરજ આગળ તારાનો ચળકાટ;
મારા જંગલની મોઝે તો માંધે મૂલ છે રે.’ ૧૩

‘જસમા જંગલની વાતો તું આજ વિસારજો રે,
મીઠાં નરઘાં ને સારંગી કેરા સૂર;
ગાયન સુણવાને કાજો તું મહેલ પધારજો રે.’ ૧૪

‘રાજા નવ રીઝું સારંગી કેરા સૂરથી રે,
મેના મોર બપૈયા ટેવ્યા છે મુજ કાન;
વાતો કોયલના ટોકાની તો કહેતી નથી રે.’ ૧૫

‘ઝોડણ આવો તો ઉતાડ મેડી માળીએ રે,
રહેજો મિત્ર સહોદર સર્વ સંબંધી સાથ;
તમને પ્રિયજનો માનીને નિશદિન પાળશું રે.’ ૧૬

‘મારે ઝોડણને ઉતરવા જોઈએ કુંપડી રે,
મેડી માળે ચડતાં મુજને આવે ફેર;
પડતાં પગ ભાગે ને કાયા થઈ જાય કૂબડી રે.’ ૧૭

‘ઝોડણ આવો તો પીરસાવું મેવા ચૂરમાં રે,
ખૂલે હાથા ઘોડા ગુર્જરપતિને દ્વાર;
તેને દેખીને હરખાશે ઝોડણ ઉરમાં રે.’ ૧૮

‘મારે ઝોડણને તો વાળુ જોઈએ ઘેંસનાં રે,
રાજા! શું છે મારે હય હાથીનું કામ;
દહીં ને દૂધ મઝેનાં ભારે ભૂરી ભેંસનાં રે.’ ૧૯

‘ઝોડણ માગી લ્યોને આછા શાળુ ઝોડણું રે,
હીરા માણેક મોતી સોનાના ભંડાર;
આવી કંચન વરણી કાયા પર શોભે ઘણું રે.’ ૨૦

‘છાયલ ટકશે આછાં થાળુ તો ફાટી જશે રે,
નાખું ઘાસ ચણેડી ગંઠી કંઠે હાર,
પહેરું ફૂલતાણી માળા તો પરણ્યો રીઝશે રે.’ ૨૧

‘જશમા કહે તું મુજને કેવો છે તારો પતિ રે,
તારા જેવી સમજી નારી જેને ઘેર;
એના જેવા સુખિયો આ જગમાં બીજો નથી રે.’ ૨૨

‘પેલો કેડ કમ્પીને કામ કરે મારો પતિ રે,
જેના મોળિયામાં બહેકે છે બહુ ફૂલ;
જેના કોદાળીના ઘાથી ધરતી ધૂજતી રે.’ ૨૩

‘જોને કામ કરતાં એ ન્યાળે તારા ભણી રે,
એના મનમાં તારો પૂરો નહીં વિશ્વાસ;
તારી બૂજ ન બાણે જસમા એ તારો ધણી રે.’ ૨૪

‘રાજા સાચાને ભય લેશ નથી સંસારમાં રે,
મારા પતિને મારો સંપૂર્ણ વિશ્વાસ;
હું તો અન્ય જનોને ભાઈ ગણી રહું ભારમાં રે.’ ૨૫

‘જસમા રાણા ને રાજાને હું તાણે કરું રે,
મોટા મહારથી પણ ન આપે સામો બોલ;
તારા આગળ હું નવ અમલ ચલાવવા આદરું રે.’ ૨૬

‘રાજા કાયા ને માયા પર બળ નૃપનું વસ્તું રે,
પ્રભુએ જીવ ધર્યો છે જ્યોત્સના કાયામાંય;
ભારે ભૂપતણું પણ તે પર ન ચાલે કશું રે.’ ૨૭

‘જસમા દઢતા તારી દેખી વિસ્મય થાય છે રે,
આવાં દંપતિને પણ આખર હોય વિયોગ;
મિથ્યા આ જગના સુખ માટે મન મુઝાય છે રે.’ ૨૮

‘રાબ્બ કોઈ ન બાણે કાલે માઈ શું થશે રે,
એવી અદૃષ્ટ જીંદગી માણે આ સહુ લોક;
રૂડી રહેણી સુખ પરલોકે પૂરણ આપશે રે.’ ૨૯

એવું કહીને જસમા ટોપલી લઈ પાછી ફરી રે.
રાયે લીધા વળતી પાટણ કેરો પંથ;
થઈ છે જસમાના પતિવ્રતની જેને ખાતરી રે. ૩૦

૬૨

રાબ્બ રાણી

(એકવચ્ચ મૂકા હમારી ચુંદડી-એ રાહ)

સોના બેઠું, મારી રૂપલીઆ ઉઢાણી બે,
રાબ્બની રાણી રે પાણીડાં સંઘર્યાં.
આણી તીરે રાણી ભરે પાણી બે,
સામીને પાળે રે વન કેરો મોરલો.
ભરે ભરે ને મોરલો ઢાળી નાખે બે,
રાબ્બની રાણી રે મોર સાથે રમે.
કોઈએ જઈને રાબ્બજીને કહ્યું બે,
તમારી રાણી રે મોર સાથે રમે.

એટલે રાજને ચટકે ચઢી રીસ જો,
 હાથમાં લીધાં તીર ને કામઠડાં જો.
 રાજજી શિકાર રમવા ચાલીઆ,
 એટલે રાજીજી હજારે રહીને બોલ્યાં જો.
 મારજો મારજો હંસ ને હાજીઆર જો,
 એક ના મારશે. રે વન કેરો મોરલો.
 રાજ્યાં રાજ્યાં હંસ ને હાજીઆર જો,
 શોધીને માર્યો રે વન કેરો મોરલો.
 દિવસ આથમ્યો ને સાંજ પડી ગઈ ત્યાંય જો,
 રાજજી મોર મારીને ઘેર આવીઆ.
 ઉઠો રાજીજી દિવડીઆ અજવાળો જો,
 રડતાં ને કડગતાં દિવડા અજવાળીઆ.
 કહો તો રાજીજી સાંકળાં ઘડાવું જો,
 ખીલીએ લખાવું રે વન કેરો મોરલો.
 ઘેલા રાજજી ઘેલડિયું શું બોલો જો,
 સોનીના લખેલો મોર કેમ બોલશે.
 કહો તો રાજીજી સાડીઆ વસાવું જો,
 પાલવડે લખાવું રે વન કેરો મોરલો.
 ઘેલા રાજજી ઘેલડિયું શું બોલો જો,
 દોશીવાળીઆનો લખેલો મોર કેમ બોલશે.
 મોર મારો પિયરનો પાડોશી જો,
 સાસરીઆનો સંગાથી મોર કેમ મારિયો ?

૬૩

મહાકાળીનો ગરબો

મા તું પાવાની પટરાણી કે, કાળી કાળકા રે લોલ.
 મા તારે ડુંગરડે ચડવું તે, અતિ ઘણું દોહ્યલું રે લોલ.
 મા તારી પ્રદક્ષિણા કરવી કે, વરણન શું કરું રે લોલ.
 વિશ્વાસે તપ કરવા બેઠા કે, કેવળ મુનિ થયા રે લોલ.
 આવું રૂડું ચૌદું ચાંપાનેર કે, ચૌટે ચૌદ મળ્યા રે લોલ.
 ત્યાં કાંઈ ગાતાતા ગરબા કે, માજી આવિયાં રે લોલ.
 રાયે છેલ્લો સાહ્યો હાથ કે, માજી પ્રસન્ન થયાં રે લોલ.
 માગ્ય માગ્ય ઘોડાની ઘોડાર કે, હાથી જુલતા રે લોલ.
 માગ્ય માગ્ય કુટુંબ કુશળ શ્રેમ કે, જન્મળ અતિ ઘણી રે લોલ.
 માગ્ય માગ્ય ગુજરાત સરખી ગાદી કે, બહર બેસણું રે લોલ.
 માગ્ય માગ્ય નવે ખંડનાં રાજ્ય કે, ચાંદો સૂર્ય તપે રે લોલ.
 માશું માશું એટલું વરદાન કે, મારે મહોલે પધારીએ રે લોલ.
 ફટ ફટ પાવાના રાજન કે, એ શું માગિયું રે લોલ.
 આજથી છઠે ને છ માસ કે, મૂળ તારું જશે રે લોલ.
 એમ કહી માતા થયાં અલોપ કે, પાવે હાથ ધર્યા રે લોલ.

૬૪

નેગીરાજ

નેચા જગત્ ધૂમી એક નેગીરાજને,
 પુરાતન ભારતને ચાકઃ અલબેલડી !
 જનનીએ દીધ એવા એક નેગીરાજને,
 જગવ્યા જંભે ચૌદ લોકઃ અલબેલડી !—નેચા૦

કરણે સુખ્યા'તા સાચા એક જોગીરાજને,
 મુખડે જેને પ્રભુપ્રેમલ: અલખેલડી !
 હૃદયે પૂજ્યા'તા પૂજ્ય એક જોગીરાજને.
 તપતા ત્રિખંડ રવિ તોલ: અલખેલડી !—જોયા૦

જાણ્યા'તા જીવી જીવન એક જોગીરાજને,
 ભર્યાં અમૃતે જેનાં ઉર: અલખેલડી !
 નિરખ્યા, એ પરખ્યા મુજ દેશ જોગીરાજને,
 નયણે જેને વીજ-નૃર: અલખેલડી !—જોયા૦

દીડા સખી ! મીડા એવા એક જોગીરાજને,
 બુદ્ધશે વિશુદ્ધ દયારે'મ: અલખેલડી !
 જાણ્યા મન માન્યા તપ-સિદ્ધ જોગીરાજને,
 જીવને ગૂંથેલ કૃષ્ણપ્રેમ: અલખેલડી !—જોયા૦

રસના અખંડ રટે એક જોગીરાજને,
 નીતિમાં રામના નિવાસ: અલખેલડી !
 શ્વાસે વસાવ્યા રૂડા એક જોગીરાજને,
 ઝીલ્યા જનકશા સંન્યાસ: અલખેલડી !—જોયા૦

જીવને જડેલ સખી ! એક જોગીરાજને,
 પ્રભુચર્યે ભીષ્મ ભડવીર: અલખેલડી !
 મર્ત્યપુરીમાં અમર એક જોગીરાજ એ,
 સત્યે હરિશ્ચન્દ્ર-હીર: અલખેલડી !—જોયા૦

દેહે મઢેલ દેવ એક જોગીરાજ એ,
 ચરિતે સુવર્ણશા વિશુદ્ધ: અલખેલડી !

ધર્મે ધેનુંશા નમ્ર એક જોગીરાજ એ,
શૌર્ય સિંહણ પીધ હ્રધઃ અલબેલડી !—જોયા૦

શાને પૂજ્યું સખી ! જન્મ-જોગીરાજને ?
ઘોળ્યાં કુંકુમ કનકથાળઃ અલબેલડી !
શાને વધાવ્યું એ વિશ્વ-જોગીરાજને ?
ગૂંથી નભતારકની માળઃ અલબેલડી !—જોયા૦

જોગી પરલોગી લુખાં ભૂપણે નારાજ છે,
જોગીને બહાલો જીવનલોગઃ અલબેલડી !
મુક્તિને પન્થ મળ્યા એક ગાંધીરાજ એ,
માનવઉરમન્દિરને ચાકઃ અલબેલડી !
જોયા પ્રજ્ઞાંડ ધૂમી એક જોગીરાજ એ.

[રામ]

કેશવ હ. શેઠ

૬૫

હુંડી

મારે શામળીઆ સરખો સરદાર રે, સમરૂં ગિરધારી,
ખાણી ધાર્યો દુવારકાનો નાથ રે, સમરૂં ગિરધારી;
મારે કોઈ નથી પરવાર રે, સમરૂં ગિરધારી,
હુંડી દેખે દુવારકાના નાથ રે, સમરૂં ગિરધારી.

જૂનાગઢમાં જોઈ વળ્યા, કાંઈ ન દીડા મારા નાથ,
હોતે હુંડી શીકારજો, દેખે દેખે દુવારકાના નાથ રે, સમરૂં૦

સુદામાનાં દારિદ્ર કાપિયાં, આવ્યા જ્યારે તમ દ્વાર,
એ મુઠી તાંદુલ આરોગિયા, ત્યારે લક્ષ્મીએ આપ્યા હાથ રે,
સમરૂં

ગાંગવ કેરે કારણે ચક્ર ધર્યું મહારાજ,
મુધન્યાને રાખીએ, તમે તેલ ડહાથી તતકાલ રે, સમરૂં

જગન કરે ત્યાં જાએ નહીં, અને વેચાયા મટુદ્રી માંદા
એવા દયાળુ હો તમે, જન એકાં આહીરનાં આવ રે, સમરૂં
કુંવરબાઈનાં મામેરાં પુરિયાં, રાખી સભામાં લાજ,
ગાંસડે ગાંસડે કાપડ લાવિયા, તમે સંતોષી નાગરી નાત રે, સમરૂં

કુંવરબાઈની બેઠાળીએ, ન્હાવા મેટ્યાં ઉનાં નીર,
વિઢૂલ વરસાદ વરસાવીએ, કરી કૃપા જગબદ્ધવીર રે, સમરૂં

જૂનાગઢના શહેરમાં, સાડા સાતસેં નાગરની નાત,
નાતનું નથી નોંતરું, મને નાતે દીધો તિરસ્કાર રે, સમરૂં

નહીં પ્રાક્ષણ નહીં વાળીએ, નહીં શેઠ ને શાહુકાર,
હું છું દાસ તમારો, નાગર પ્રાક્ષણ કંગાલ રે, સમરૂં

સોનાં રૂપાં નજરે ન દીઠાં, ન દીઠા મોતીના હાર,
તુલસીની માળા ખેરી હું કરું, મારા ઘરમાં નથી વાળીવાલ રે,
સમરૂં

બેઠી બેઠો વળાવીએ, વળી વળાવી ઘરની નાર,
એક હતું જૂનાગઢનું ઝુંપડું તે તો ઉડાડી દીધું તતકાલ રે,
સમરૂં

સાડા સાતસેં રૂપિયા રોકડા, લાંબો મારો નાથ,
 ગોમતીજીને કાંઠડે, હુંડી આપે દુવારકાનો નાથ રે, સમરૂં
 નરસી મહેતાની વિનતિ, તમે સાંભળો મારા નાથ,
 કર બેડી તમને કહું, હવે હસીને ઝાલો મારો હાથ રે, સમરૂં

૬૬

તળાવડી

(ઠાળ : સરોવર પાણીમાં ગઈતી, સાહેલડી !)

જોના સમોવડી ભરી તળાવડીમાં
 નાની ચી નાવડી ખૂલતી જ રે;
 બેમાં બેકલડી હીંચું સાહેલડી !
 આનંદ લેલડી હું ફૂલતી જ રે.
 અમીરસ પાણીમાં પાંખાળી પાવડી
 વીંજું ત્યાં આભને વીંછળે જ રે;
 શીંને સૂરજ ને શીંને ચાંદલિયો,
 નવલજ તારલા નીતરે જ રે.
 ત્રપકતી ત્રપ ત્રપ સોનેરી વાલળી
 ફરે ઝમનમાં ફૂલડી જ રે;
 રસભસ હેમાં શીંને રસીલાં,
 શીંને મારી નવરંજ ચુંદડી જ રે.
 પાણીમાં હલકે ને જલકે તળાવડી,
 માળા જમતમાં રેલતી જ રે;

જ્યાં જ્યાં રેલે ત્યાં ભસ્તી આનંદની,
 દુઃખડાં દૂર કરી મેલવી છ રે.
 આવો આવો, સૌ આવો, સાહેલડી !
 નિર્ભળ જળ પર ઝીલવા છ રે;
 નિત નિત નૌતમ ખીલવી મુંદર,
 કુસુમકળી સમ ખીલવા છ રે.

ત્રિશુવન વ્યાસ

૧૭

વર્ષાનો રાસ

(લાળ : ખમ્મા ! વીરાતે જઈ વારણે રે લોલ.)

વર્ષા તો સાત સાત ખેનડી રે લોલ;	
સાતે તે ખેનીઓ અપાર જો:	વર્ષાં
વર્ષાની એક ખેન વાહળી રે લોલ;	
વાહળી એ જમત જલધાર જો:	વર્ષાં
વર્ષાની એક ખેન વીજળી રે લોલ;	
વીજળી એ પ્રાણતેજતાર જો:	વર્ષાં
વર્ષાની એક ખેન આંદની રે લોલ;	
આંદનીએ અંદ્રકિરણહાર જો:	વર્ષાં
વર્ષાની એક ખેન વેલડી રે લોલ;	
વેલડીએ ફૂલમધુસાર જો:	વર્ષાં

વર્ષાની એક ખેન ઢેલડી રે લોલ;
 ઢેલડીએ પ્રેમવ્રતવિહાર બે: વર્ષાં

વર્ષાની એક ખેન રૂકિમણી રે લોલ;
 રૂકિમણી તે રૂપનો અંબાર બે: વર્ષાં

દશગણ પરમાર

૬૮

શરદનો રાસ

(ઢાળ—હારે સખિ ! દોઠો ડોલરિયો
 કાલંદરીને કાંઠે ઉભો રે એ—ગીતનો લય.)

હાં રે સખિ ! મીઠી મધુરી બે અંદા,
 કે આલ કૈરે કાંઠે ઉભે છે !

હાં રે રાસ રમવાને તારક-વૃન્દા
 કે દેવી બ્યોતે ઝબે છે !

દેવ-બાલિકા સગી એ આલ-બોળે લાહલી;

હાં રે એ તો સખીઓ શું સરે મન્દમન્દા:

હો ! ચન્દા બે ! આલ કૈરે કાંઠે ઉભે છે !

કોટિ કોટિ અગીધાર ઝવનેથી નીતરે;

હાં રે આજ સૌમ્ય જની પૃથિવી નવ-ખણ:

હો ! ચન્દા બે ! આલ કૈરે કાંઠે ઉભે છે !

પ્રાણુને ઉઘણુ એ ઝગકે ઝનેરી;

હાં રે એણે જગને એણાઈ તેજકન્ધા:

હો ! ચન્દા બે ! આલ કૈરે કાંઠે ઉભે છે !

બર્ણું બર્ણું મુખ એનું આંખને ભરી દે;
 હાં રે એ તો જીવન ભરી દે મુખ-કન્દા:
 હો! ચન્દા એ! આભ ફેરે કાંઠડે ઉગે છે!
 વિશ્વ-વાંસળીમાં આજ પ્રેમ-સૂર વાગે;
 હાં રે એના ઢેચે પડે પડછન્દા:
 હો! ચન્દા એ! આભ ફેરે કાંઠડે ઉગે છે!
 ઉરમાં અભિલાષ હો! કુંણી કુંણી બાગે;
 હાં રે ઉડે રસછોળ આજ સ્વછન્દા!
 હો! ચન્દા એ! આભ ફેરે કાંઠડે ઉગે છે!

[પ્રસ્થાન વર્ષ ૧૯૮૨]

સ્નેહરશ્મિ

૬૯

કોયલડી

(શેરનો સુખો ક્યારે આવશે રે—એ દાળ)

વાગે વધાઈ વસન્તની રે,
 ફૂલડે ઉડે એની ફેર રે કોયલ જહેની !
 એક 'ફૂલ' કર આજનું રે—(ટક)
 મ્હોરી લતા કંઈ માંડવે રે,
 મીઠા આંખલીઆનો મ્હોર રે કોયલ જહેની ! એકઠ
 વન-વન વેણ વિહંગનાં રે,
 ઘર-ઘર આજતાં ગાન રે કોયલ જહેની ! એકઠ
 સૂનાં લાગે સહુ એ સખિ ! રે,
 પંચમવિષ્ણુ નહિ પ્રાણુ રે કોયલ જહેની ! એકઠ

- આજ કળી ઉઘડી રહે રે,
સંતાડયા છેડએ સૂર રે કોયલ જહેની ! એક૦
- આજ રહે કેમ રૂસણાં રે !
આજ થવાં શાં ઉદાસ રે કોયલ જહેની ! એક૦
- ઉભી સખી આવી આંગણે રે,
પ્રેમનો કરજે પ્રકાશ રે કોયલ જહેની ! એક૦
- કાલ્ય વસન્ત વહી જશે રે,
આજમાં ઉડશે આજ રે કોયલ જહેની ! એક૦
- આવશે મેઘ અપાઠનો રે,
વીજળી પામશે વાજ રે કોયલ જહેની ! એક૦
- હાદુરનાઠ ડરાવશે રે,
ઝિલ્હી તણા જલુકાર રે કોયલ જહેની ! એક૦
- માન ત્યારે મન રાખજે રે,
અવર તણે અધિકાર રે કોયલ જહેની ! એક૦
- આજ રાણી તું તો રામની રે,
સૌરભનો શણગાર રે કોયલ જહેની ! એક૦
- વેદન્યા તું વસન્તની રે,
ધીમી મુઘા ઠેરી ધાર રે કોયલ જહેની !
એક 'કૂહુ' કર આજનું રે.

૭૦

ચંદ્ર અને ધરણી

(રાગ દેશ)

ઉગ્યો સખી સૃષ્ટિનો શણગાર હાર,
ચાલ ચાલ જોવાને ચંદ્રમા;
જોને પ્રેમથેલી જૂમિનો દેહાર,
જોને ઠાલે સૃષ્ટિ આનંદમાં;
હાં રે ઠાલે સૃષ્ટિ આનંદમાં.

(સાખી)

ધન્ય ધરા-સુંદરી તને, ચતુર ચંદ્ર તું જ કાન્ત,
શાન્તિ પાઠ પઢાવતો, સાધીને એકાન્ત
ધરણી પડી પતિને પાય, શિક્ષા શિરે ધરે રે,
અધિયત્ન ગોરી પતિગુણ જાય, શાન્તિ ચિતે સ્મરે રે;
ધરોને જાહેની ધરતી માતાનું કહું કાન,
પ્રીતેથી કરે સંસારમુદ્ધારસ પાન.

(સાખી)

ચંદ્રસુખે ચીડાઈને તારાનાં મુખ શ્યામ,
સફળુણીનું મુખ જાણીને રમે દુષ્ટના રામ.
સખી જોને પતિનું માન,
તેનાં ગાંધર્વ જાયે જાન;
પામે દેવી સમાન સન્માન,
રમે રમા રસિક લઈ તાન.

ધરણી પદી●

(સાખી)

ધરણી-નાર સમ મહિણીઓ સેવે સ્વામી પાપ;
અતુર અંદ્રસમ પતિ મળે જય જય ત્યાં ઉચરાય. ધરણી૦

૭૧

વનનાં આમન્ત્રણ

દાળ

(પાલવડો મ્હારો મ્હોલો, મોહનજી !
મારગડે મ્હને જવા દિયો;
વળતાં આપીશ દાણ મહીનાં;
મહી મ્હારાં વેચવા દિયો:
પાલવડો મ્હારો વિ.-એ દાળ)

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં સાહેલડી !
પુરને મહેલ શી ઉણપો હશે ?
લીલમ લીલી એ કુંજે ઘેરાય, ત્હાં
એવી વિરાટની વિભૂતિ શી વસે !
વનનાં આમન્ત્રણ ૧

વનમાં ફાયલડી ટહુકે, સાહેલડી !
પુરમાંની મેના તો પીંજરે પડી;
વનમાં ફો ગોપિકા ગાજે ગગનભરી,
પુરમાં પટરાણીઓ રમણે મ્હડી.
વનનાં આમન્ત્રણ ૨

વનમાંહિ કેસરીની કેસર, સાહેલડી !
પુરમાં કિરીટીનાં કિરણો સ્ફુરે;

વનમાં વૈરાગ્ય ને વિલાસ છે સોહામણ,
 પુરમાં સુવર્ણનાં સ્વમાં ઉરે:
 વનનાં આમન્ત્રણ ૩

વનમાં સરોવર ઘેરાં, સાહેલડી !
 પુત્ના તો કુંડ કાંઠા છાછરછટ્યા;
 વનમાં શકુન્તલા, ને વનમાંહિ રાધિકા;
 પુરમાં તો કુબ્જનાં કામણ, ભલા !
 વનનાં આમન્ત્રણ ૪

વનકેરા આંબલા મ્હોર્યા, સાહેલડી !
 પુરમાં કટોરાઘટ કુંડાં ઉભાં:
 વનમાં બેગી જહાંગીરી માણે, સખિ !
 પુરમાં ગરીબોનાં દિલહાં દૂબ્યાં:
 વનનાં આમન્ત્રણ ૫

વનનાં તપોવને તપસી, સાહેલડી !
 પુરમાં વણિક કાંઠા વણજે ખીલ્યા:
 વનમાં તો વિશ્વનો વિહારી વિહારે, ને
 પુરમાં મનુષ્યની ઝગડે કલા:
 વનનાં આમન્ત્રણ ૬

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !
 પુરનાં યે પુણ્યપાપ ઓછાં નથી;
 વનની મદૂલીમાં સીતાને રામજી,
 રમથું ત્હાં વનની મ્યાઓ કથી:

ચાલો, વનવનની કથાઓ કથી:

વનનાં આમન્ત્રણ ૭

[નહાના નહાના રાસ બા ૨ નો]

નહાનાલાલ

૭૨

વાદળી ધૂમે છે

વીજ ચમકે મેહુલીઓ ગાળે છે.

કરે મોર મીઠા ટહુકાર

વાદળી ધૂમે છે.

નેણ ચમકે હેતલડાં ગાળે છે

કરે હૈયા મીઠા ટહુકાર—વાદળીં

દિવસ ચમકે રાતલડી ગાળે છે

એમાં મીઠા જીવન ટહુકાર—વાદળીં

પ્રભ ચમકે ને પ્રભાંડ ગાળે છે

કરે આત્મા ઉંડા ટહુકાર—વાદળીં

[નવાં ગીતો]

ત્રિશુવન વ્યાસ

૭૩

મોરલો

પુરનો મોરલો, હો રાજ !

પુરમાં યનગન યનગન નાચે

પુરનો મોરલો, હો રાજ !

પુરનો મોરલો, હો રાજ !

સુખની ચેરીઓ, હો રાજ !
 આંગણ ધનગન ધનગન નાચે
 સુખનો મોરલો, હો રાજ !
 પુરનો મોરલો, હો રાજ !
 ફૂલની વાડીઓ, હો રાજ !
 ફૂલડે ધનગન ધનગન નાચે
 ફૂલનો મોરલો, હો રાજ !
 પુરનો મોરલો, હો રાજ !
 રસનાં સરોવરો, હો રાજ !
 રસભર ધનગન ધનગન નાચે
 રસનો મોરલો, હો રાજ !
 પુરનો મોરલો, હો રાજ !

[નહાના નહાના રાસ, બા. ૧ લો.]

નહાનાલાલ

૭૪

હેયાસૂનાં

નિર્જન વનવગડે અલી વાદળી !

જળ શાં ઢોળવાં અમથાં ?

રણે રજઢોળવાં અમથાં ?

એવાં હેયાસૂનાં સમીપ વિતક શાં ખોલવાં અમથાં ?

હૃદય શીઘ્ર ખોલવાં અમથાં ?

આતક જળવણુ ટળવળે, મેઘ અલ્પો ઘનધોર;

ગર્જન કિંતુ જૂઠઠાં; જગ એનું ય નઠોર:

છીછરા સરવરને શીદ મલિન જળે અઘોળવાં અમથાં ?
 જવાહીર ઝમોળવાં અમથાં ?
 એવાં હૈયાસૂનાં સમીપ વિતક શાં ખોલવાં અમથાં ?
 હૃદય શીદ ખોલવાં અમથાં ?

સુગન્ધ મિટ્ટા લિંબડા, રસમાં કડવા ઝેર;
 સુખ મિટ્ટાંના મોહ શા, જો નહિ મનના મેળ ?

ગરબુ જગવગડે વણુ પાત્ર પ્રણય શો ઢોળવો અમથો ?
 ઉરેઉર જોડવાં અમથાં ?
 ઉજ્જડ મરુભૂમિમાં રસિક હૃદય શાં ખોલવાં અમથાં ?
 જીવન શીદ રોળવાં અમથાં ?

મોહભીના સંસારમાં, જૂઠા મૃગજળ ઘાટ:
 મોંઘી સફરો સ્નેહની, આઘી ઉરની વાટ:

વિજન કે વાડીને એકાન્ત ફૂલો ! શાં ફોરવાં અમથાં ?
 દરદ દિલ બ્હોરવાં અમથાં ?
 ફૂલો, કહાં મળશે બ્હાલો કાન્ત ? સ્વજનના સ્નેહનીય કથા ?
 અવરની મારે છે શી તથા ?
 -નિર્જન -

કેશવ હ. શેઠ

૭૫

સેવાનાં સન્ત

સેવાનાં સન્ત થઈ રહીએ સાહેલડી !

સેવાનાં સન્ત થઈ રહીએ

સર્વે સંસારની સાથમાં વસીને,
સહુને સહાયકારી થઇએ—સાહેલડી !

આટોશી પાટોશી કુટુંબ કબીલે,
રહેમી નજરથી હો ! બેઠાએ—સાહેલડી !

સંસારે રૂઢિનો સડો જે પડ્યો છે,
તોડી બાંડુને સુખ દઇએ—સાહેલડી !

હુઃખિયાનાં હુઃખ સહુ ટાળવાને માટે,
ઘર ઘર જઇ જ્ઞાન દઇએ—સાહેલડી !

સેવાસુધારસ સ્વર્ગિય પ્યાલી,
નિત્યે ભરી ભરી લઇએ—સાહેલડી !

સેવાનાં સન્ત થઈ રહીએ સાહેલડી !
સેવાનાં સન્ત થઈ રહીએ.

[રાસ મંદિર]

રાયચુરા

૭૧

બ્રહ્મનાદ ગાળે

અહો ! બ્રહ્મનાદ ગાળે, શો બ્રહ્મનાદ ગાળે;

રૂંડો રાસ રચ્યો આજે બ્રહ્માંડમાં.

અનેક રૂપે રાચીએ અનંત કોટી અંડમાં—શો બ્રહ્મનાદ

બીજરૂપે રહી વૃક્ષનાં, પીએ ભૂમિરસ સાર;

ભૂતળ દળે ઉંડા જળે, પણ વસીએ નિરધાર.

દેહભૂતમાંહી દેવરૂપે મનાઇએ,
 તેજમાંહી તત્ત્વ બની તેજમાં સમાઇએ;
 શૂન્યમાંહી શબ્દે છવાઇએ—શેા પ્રદ્ધનાદ૦
 સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળમાં, સ્થળ એવું નહિ કોઇ;
 કરીએ કીડા નવ અમે, આણુમાં પણ આણુ હોય.
 અનેક રૂપે રાત્રીએ અનંત કોટી અંડમાં—શેા પ્રદ્ધનાદ૦
 કવિ ચિત્રકાર કુલચંદ્રભાષ

૭૭

આને ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો

(દાળ : આને ઉત્સવ ફૂલડોલનો)

પુનિત સન્તોનાં વૃન્દ (૨)

આને ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો:

મૈયા ભારતી સોહન્ત (૨)

આને ઉત્સવ રાષ્ટ્રદેવનો.

કુંજે વસન્ત કંઈક જુને નવપ્રેરણા

ઝેકિલા સુંકઠે ટહુકન્ત:

આને૦

હૈડે રસચેતના જગાવે સ્નેહબ્રચોત શી ?

પિડે પ્રદ્ધાંડ પ્રગટન્ત:

આને૦

અન્તર મહિં ભકિત જગન્નાથ-જન્મભૂમિની,

ઝગમગ કો ઓજસે લસન્ત:

આને૦

શેલત જગમોહને જતાવી જીવન-માધુરી,

હિન્દી નવકોડે હસન્ત;

આને૦

મંજુલાલ મજમુંદાર

૭૮

યુગરેખા

ખેડે ભારતનો ખાગ (૨)

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં;

ઉટે પ્રેમનો પરાગ (૨)

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં.

નવજીવનપ્રભાતના વિશુદ્ધ વાયુ વાય છે;

જનનિનો ઝળહળે સોહાગ:

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ખેડે૦

સત્યને સહકાર દિવ્ય ચેતના મધુ હસે;

ટહુકે હૃદય કોકિલાના રાગ:

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ખેડે૦

સ્વાર્પણની દેવસરિત વૃક્ષવૃક્ષ વહી રહી;

શીખવતી તળાવોને ત્યાગ:

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ખેડે૦

ઐક્યમૂળ વૃક્ષ વિમળ ચિતળ છાંય ઢાળતાં;

ઉતારે હૈયાને ચાક:

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ખેડે૦

કૃત્રિમતા તણી ઉતારી કાંચળી, કુદરતલીલા;

છોડે પિનાકીના પિનાક:

ફૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ખેડે૦

ઋતુ ઋતુના રાજની વિરાજે મુકુટમંજરી;

મહાલે જગ મધુકર મહાભાગ;

કૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ૦હોકે૦

કૂલકૂલે કવિબુલબુલો સુણાવે આત્મખોલડા;

શે। થશે સ્વરાજકલવિપાક !

કૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ૦હોકે૦

પ્રણવનાદપૂર્ણ માળી મોહનની મોરલી;

ડોલાવે દિશ-દિશના નાગ;

કૂલડાં ફેરે નવયુગનાં. ૦હોકે૦

અંધકુવિ હંસરાજ

૭૮

ધન્ય મારી ભારત ભૂમિ

(આજ્ઞાભર્યાં અમે આવિયાં—એ રામ)

અવનિ ઉછંગ માંહિ ઓપતી રે ને કાંઈ સંત સુભટ ફેરી માતરે

—ધન્ય મારી ભારત ભૂમિ રે.

વિદ્યા કલાની રૂડી વાટિકા ને તારા ગર્ભે રતન મણી બાતરે—ધન્ય.

ચરણે મહાવીર બુધવે ને શિરછતર હિમાલય પહાડ રે—ધન્ય.

માથે મુકુટ માથે ધર્યો રે કાશ્મિરી મહા મૂલ્યવાન રે—ધન્ય.

હૈયે હીરના હારલા રે, વહે સિન્ધુ મંગાનાં નીર રે—ધન્ય.

ઉરભર્યાં સૂર દૂધડાં રે તે ધાવે શીખ રજપૂત રણધીર રે—ધન્ય.

કેડે કટિબન્ધ મેખલા રે, વિંદ આણુ ગિરિતણી હાર રે—ધન્ય.

જમણે ફરકે મારી માવડી રે તારો પાલવડો કચ્છ ગુજરાત રે—ધન્ય.
 ડાભી બુજાએ ભોળી ભુંગળો ને ડંકો વાગે સુદેશ બંગાળ રે—ધન્ય.
 ભારત ભૂમિ રે મારી ભારત ભૂમિ તારી રિદ્ધિ સિદ્ધિનો નહિ પાર રે
 —ધન્ય.

૮૦

મેહમાનોને સંબોધન

(ઢાળ : આશવજી ! સંદેશો કહેજો સ્યામને)

મેહમાનો ! ઓ બહાલાં ! પુનઃ પધારજો !
 તમ ચરણે અમ સદન સદૈવ સુહાય જો !
 કરજો માફ હજારો પામર પાપ, જે
 દિનચર્યામાં પ્રભુ પાસે પશુ થાય જો.
 મેહમાનો ! ઓ બહાલાં ! પુનઃ પધારજો !

ઉત્તત ગિરિશૃંગોનાં વસનારાં તમેઃ
 ઉતર્યાં રંક ઘરે, શો પુણ્ય પ્રભાવ જો !
 શુશ્રૂષા સારી ના અમને આવડીઃ
 લેશ ન લીધો લલિત ઉરોનો લ્હાવ જો !
 મેહમાનો ! ઓ બહાલાં ! પુનઃ પધારજો !

[પૂર્વાભાષ]

મણિશંકર ર. ભટ્ટ

બા ક સા હિ ત્વ મા બા

૧. તારામંડળ	કાવ્ય ૦-૬-૦
	પાઠ ૦-૬-૦
૨. કુમાર વીરંગન (ગીટ આરતિ)	૦-૬-૦
૩. ચાર ખાતરાવાંદા	૦-૩-૦
૪. બાલમિત્રની વાતો ભાગ ૧	કાવ્ય ૦-૬-૦
	પાઠ ૦-૬-૦
૫. ખાતરાવાંદા	ભાગ ૧ ૦-૩-૦
૬. સિંહસાહ સૌંદર્ય	કાવ્ય ૦-૬-૦
	પાઠ ૦-૬-૦
૭. બાલમિત્રની વાતો ભાગ ૨	કાવ્ય ૦-૬-૦
	પાઠ ૦-૬-૦
૮. નવ-દમયંતી	૦-૬-૦
૯. મહાસાહ	૦-૬-૦

એ ક બા ના બા ક સા હિ ત્વ મા બા

૧. અંબુદિયાબાઈ	(ગીટ આરતિ)
૨. કમળા આનંદ બુલબુલ	
૩. વીર કપાઆ	ભાગ ૧ કા
૪. કૌઆ	
૫. કમળની પેટી	(ગીટ આરતિ)
૬. કાંતો બરવાદ	(ગીટ આરતિ)
૭. બદન	

કવિ: (૧) અવરમાધક: બાલમિત્ર વિરંગન
 બિન્દુસાન રોસાવતી, આલુદ (૨) મન્ની:
 પુરવાસવ તા. તા. મહા વિમિરે: વડોદરા

